

Laberint
d' Arcàdia

Et in Arcàdia ego

Deute és de cascún retre gràcies e mercès a Déu, a la seua beneïta Mare e a los sants venerats, de la gràcia e la mercè que fan, que cascún en prengui bon exemple e s'esforci de bé a fer e a dir, e si fa lo contrari lo contrari li vindrà.

Spectables dames, tres, de noblesa, prudència e probitat, senyores de Giró, de Romanyach e de Tortajada, que féu stada a Ossá de Sió, que m'heu fet comanda per comanda d'altros tres homens de nom incouegut que són a lo Sió pres de Sanct Gotthard dita Urusalim, ahont és dit que hi ha la spassa a la rocha, la copa de la sang reial e los gresols de la rosa. E dits llochs de Sió són ab la Sió de Terra Sancta lloch de sabiesa. Així a dites dames, tres, puix que m'heu fet comanda d'impremtar, stampar e compondre la chrònica de lo monjo Jacme Benavent escrita per encàrrech de lo Clabís del Jui, e los altres scrits e relacions de lo mateix esdeveniment, jo Johan Guerau, lo scribà qui scriu aquest llibre us saluda.

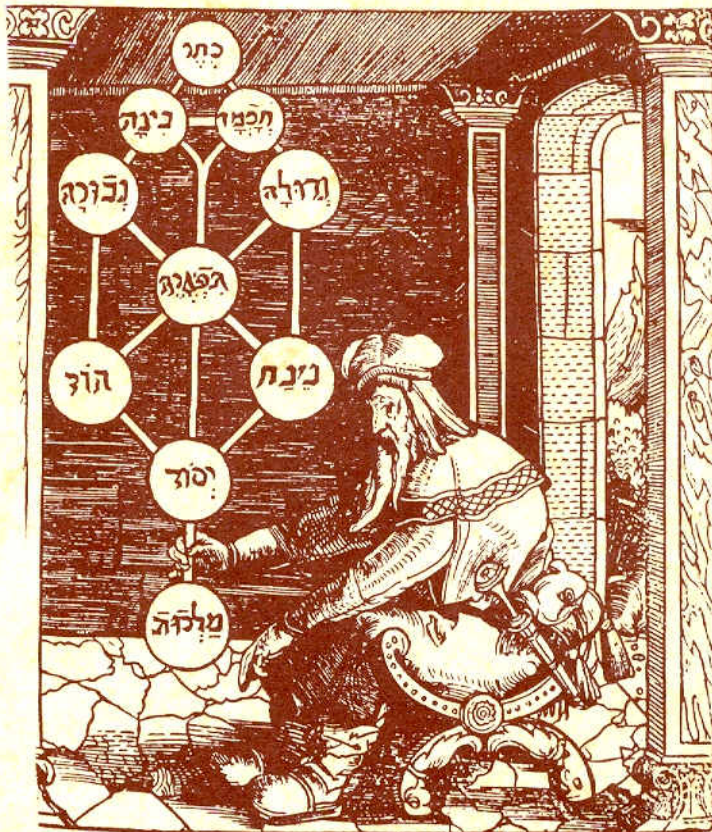
Lo llibre dit de nom Laberint d'Arcàdia, és la relació de lo monjo benedictè Jacme Benavent e altres scrits sobre lo mateix esdeveniment que han succeir l'any MCCCXIII e que són conjuntats per aquest scribà, dit de nom Johan Guerau.

Lo Laberint d'Arcàdia és un tractat fet ab tot lo bon offici plausible, que quan hom dona fe que lo fet és fet ab tot lo sforç plausible, és de rahó, dretura e judici que no li sia fet retret, e lo qui per contrari per sapiència, bon offici e instrucció no vol fer, és de justícia que pugui soffrir reprobació, desret e condemna.

Lo venerable Ramon Llull en lo seu tractat de virtuts e pecats diu que l'homeu sabi, per sabiesa creu la veritat que no pot entendre, e si és molt sabi, entén per ço que creu, com sia aço que creure e entendre sien majors coses que creure o entendre tant solament. E l'homeu mentider, com no pot entendre, creu que ço que és veritat sia mentida e ço qui és mentida sia veritat, e si és fortment mentider, entén veritat e diu que aquella veritat és mentida.

Aidacra ni te

Misses Johan Guerau, scribà

Exordi

Lo Laberint d'Arcàdia és relació de los fets succeïts a lo monjo Jacme Benavent a l'any MCCCXCII, e de los scritys que eren conjunts en lo mateix any, e de los mateixos fets. E també los scritys en aquest any de MCCCII que fan notícia de los dits fets.

Lo primo capítol tracta de com aquest scribà feut acompliment d'altra comanda fa troballa de lo manuscrit de lo monjo Jacme Benavent.

En lo segon capítol comensa lo relat de lo monjo Benavent que relaciona com lo dia XXI de maig, lo dit monjo fa stada a ca lo Clodis del Jui, a la vila de Terrassa.

Lo tercer capítol tracta de com és de coneixement de lo monjo les festes que han de succeïr a la vila, e de com rep encàrrech de fer-ne la chrònica.

Lo quart capítol tracta de com lo monjo rep notícia de les serimònies que tindran lloch perque la vila fa guany de lo dret de carreratge.

Lo cinquè capítol tracta de com lo monjo va fora muralla ahont los entremesos s'ensuinistren per la festa e de com dit monjo fa coneixença de lo romancer Aimeric e de la seua amiga Aircia.

DDSEFXD

Lo sisè capítol tracta de lo dia XXII, ço és lo dia de la festa, quan los carrers són ornats e quan los prohoms e lo poble senzill són aprestats a la festa.

Lo setè capítol tracta de com al captespre arriba a la vila lo seguici de Barcelona e de la serimònia de rebuda.

Lo huitè capítol tracta de co lo monjo va ab lo poble senzill per lo camí de Sancta Maria a la cruïlla ahont serà feta la serimònia.

Lo nonè capítol tracta de com lo monjo ab companyia de lo romancer e la seua amiga és arribat a la cruïlla e també de com són arribats los germans agustinians.

Lo desè capítol tracta de com arriben les autoritats de la vila e lo seguici de Barcelona a lo cadafalch ahont regiran la serimònia.

L'onzè capítol tracta de com lo copista contempla tots los entremesos, jochs e danses fets en honor a l'esdeveniment, e de les contalles de lo romancer e la seua amiga que torben a lo monjo.

Lo dotzè capítol tracta de l'arribada de lo bisbe e de los germans agustinians a lo cadafalch e de la serimònia per l'anomenament de los nous concellers.

POZPJRDEJDD

Lo tretzè capítol tracta de lo sobresgran ball que es fa, de los duptes de lo monjo, de la seua confessió ab un germà cartoixà e de lo sbauiment que s'omet a lo monjo.

Lo catorzè capítol tracta de lo dia XXIII, de lo recabrament de lo monjo, de les seua conversa ab lo jui Ferran, e de la singular inscripció a la capella cartoixa.

Lo quinzè capítol tracta de lo dia XXIX, de com lo monjo fuit de Terrassa, de com coneix a Pau de Bellbiure e a lo Mestre Johan, de lo seu partir ab ells e de com clou la chrònica.

Lo setzè capítol és la crida per festa colenda que fa Mossèn Francesc Massip a los ciutadans, ab motiu de les festes per lo dret de carreratge.

En lo dissetè capítol lo dit Mossèn Massip dona notícia general de les festes colendes.

En lo divuitè capítol, Donna Mercè de la Corbera fa relasió de los prohoms e mullers que han ordonat la festa.

En lo dinovè capítol, Mossèn Luys de lo Baró fa relasió de los homens e mullers que tenen quefers diversos en la celebració.

En lo vintè capítol, Mossèn March Galt fa relasió de los cants e les músiques que han sonat a la festa.

En lo vintiuè capítol hi ha la lletra de lo prebere de Sancta Maria d'Àreu a lo bisbe d'Urgell ab la relasió de los fets succeïts a Terrassa après la serimònia per lo dret de carreratge, e de com és arribada la chrònica de lo monjo Benavent a mans de lo prebere.

En lo vintidosè capítol hi ha la lletra de Misser Pere Juig, regidor de la scribania de Terrassa, a lo qui he demandat notícia de los fets de l'any MCCCXCII, testimoniats per lo monjo Benavent.

En lo vintitresè capítol hi ha la lletra de Donna Maria Carme Gómez en la que dona notícia de los ministrers e sonadors que són concurrència a les celebracions principals.

En lo vintiquatrè capítol hi ha la lletra de Mossèn Pere Roca que parla de Cathalunya e la història de los cathalans en l'any MCCCXCII.

En lo vinticinquè capítol dono relasió de la singular comanda per imprimir aquest llibre e faig cloenda de lo Taberint d'Arcàdia.

DDSEEXDIX

I

De com aquest scribà fent compliment a un encàrrech fa troballa de les relacions e los scrìts que abui són matèria d'aquest tractat

Lo qui scriu, nadiu de Terrassa, tenia ocupació de meritori a la scribania dels canonges de lo Sanct Sepulcre, ço és a lo monestir de Sancta Anna de Barcelona. Los dits canonges han rebre donatiu de moneda ab estipulació que fos destinada a la celebració de la nit de Nadal, determinant que lo donatiu tenia per destinació la representació de la Professó de los Prophetes, dita en llatí Ordo Prophetarum e que era de qui sap los anys que no era representada a Barcelona, puix que en la nit de Nadal solament era feta funció de lo Cant de la Sibil·la.

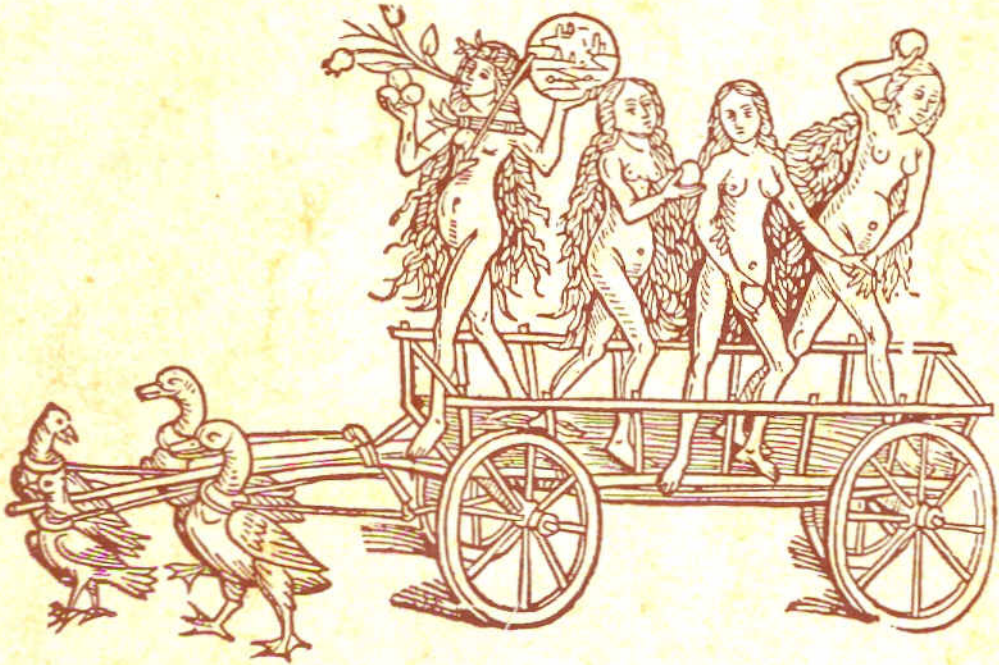
A la biblioteca de lo monestir de Sancta Anna no havia l'Ordo Prophetarum sencer e segons dit de los frares, va ser demandat a altres biblioteques ahont havien stat trobades algunes porcions de l'Ordo Prophetarum, emperò ninguna ab tota la continuença sencera.

Quan va ser feta crida e demanda a altres scribanies per tenir coneixença de l'Ordo Prophetarum sencer, segons dit també dels canonges, un prohomem dit de nom Jacme de la Riera, va donar notícia que a la biblioteca del bisbe d'Argell existia un llibre de les betlles de nadal, nominat Brebiari, que contenia lo Cant de la Sibil·la, l'Ordo Prophetarum e altres representacions de la nit de Nadal. Per ço, aquest qui scriu va rebre comesa de ser companyia de Misser Jordi Badiella, il·luminador notori e reputat miniaturista, lo qui era comandat per los canonges de lo Sanct Sepulcre per anar a la biblioteca de lo bisbe d'Argell e fer còpia de les figures que conté lo Brebiari, e ja li era companyia per fer còpia de lo scrìt en lo Brebiari.

Abdós, lo qui scriu e Misser Jordi Badiella, après de viatjar longament arribarem al palau de lo reberent senyor bisbe a fer la nostra comesa. La biblioteca de lo reberent bisbe d'Argell era farcida de llibres, scrits e tractats de gran bàlua, com lo còdex Beatus, lo tractat de Ripoll de puntuació de la música, lo Judicii Signum de la Sibil.la Tiburtina e l'emperador Octavià, lo Sponsus dit de les Verges Prudents e de les Verges Folles, la Visitatio de les Maitines de Pasqua, e daltros molts los quins despertaben en aquest scribà instintiva tafaneria. E també havia lo Brebiari de les betlles de Nadal, que era lo propòsit de lo viatge, lo dit Brebiari era un bast tractat de les representacions e les consuetes que són funció a la nit de Nadal, e lo tractat tenia gran munició de figures e miniatures.

Misser Badiella e jo mateix erem posats ab diligència e constància en los quefers d'il.luminar e de copiar, puix que la reproducció de lo Brebiari era treball considerable. Van ser transcorreguts dos mesos e lo meu mester de copista era finit, que no lo mester de l'il.luminador, ço va ser perque lo Brebiari tenia moltes figures, e alcunes eren importants puix que eren esbós de los enginys e artificis de l'Ara Coeli. Dementre l'il.luminador perseveraba en lo seu treball e com lo meu era finit, vaig aplicar-me en lo bagareig entre lleixes e prestatges examinant ab abidesa ara lo Beatus e adés lo còdex Adrianus, lo meu sperit era cobdiciós de la sapiència continguda en tants tractats. Après de revoltar entre les lleixes espicossant cascún llibre e cascún tractat, com espicossa lo moixó los grans e les llabors, lo meu ànim era sadollat ab tantes il.luminacions, caplletres e miniatures. Lo meu ànim era pres de la bellesa de les tintures que il.luminaben cada figura, que no era pres de la verdadera sapiència que contenen los signes scrits.

Quan lo meu sperit va ser serenat, en desallitar-me a lo mati, vaig rememorar lo dit per altres meritoris de la scribania, ço és que a cascuna biblioteca de bàlua té lloch reservat ab alguns tractats de llegida poch conforme. Vaig demandar a Misser Badiella per la manera de trobar lo lloch amagat, lo qui advertint la meua insana tafaneria va respondre que lo millor lloch per amagar lo bri de palla és lo paller. A ben segur que l'il.luminador va donar-me aquesta resposta per bandejar-me, e axí ell, sense lo meu destorb, podia seguir ab lo seu quefer, que era a les eubistes de finir. La resposta de l'il.luminador va portar-me a fer camí vers una stança exigua ahont los llibres e tractats eren apilonats e amuntegats sense concert ni disposició.

Ah lluminària de la bugia que havia furtat e assegut a lo pla de terra vaig encetar pila vera pila a l'encerca d'un llibre singular. A cada tractat que examinaba, lo meu deler era més defraudat, puix que la major part eren lligalls de clavaris e de relacions sense profit per lo meu deler. Lo meu ànim era descoratjat per la mancança d'alcun scrit singular, quan vaig desamagar un lligall nominat la Disputa de l'Ase. Lo nom em va ser connotació de faula e com lo meu ànim era defraudat vaig rahonar que lo lligall seria de llegida plaent.

Lo lligall era scrit per lo frare Anselm Turmeda, lo qui dit per un preceptor de la scribania, havia stat germà franciscà, predicador en terra infidel, e lo dit Turmeda desoïnt lo vertader camí chrestian va ser tornat infidel ell mateix. Aprés de fer llegida de los primos fulls lo relat es va deturar, e ahont havia de seguir la Disputa de l'Ase era encetada la chrònica de lo monjo benedictè Jacme Benavent, per los fets succeïts per lo dret de carretatge a la chrestiana vila de Terrassa, l'any MCCCXIII. Lo qui scriu és nadiu de Terrassa, e per ço, lo relat de lo monjo Benavent va reemplaçar lo buscat tractat de llegida no conforme. Vaig desar lo lligall trobat en l'hàbit e vaig tornar a la biblioteca, ahont la claretat de lo dia s'esbanyia enllà les lluerues. L'il·luminador em va rependre per lo meu ocultament puix que lo dia era en hora baixa e lo meu deler per alcun secret reprehensible, inclús m'havia portat oblit de la dinada. També va ser dit de Mísser Vadiella que lo dia següent partiriem a pic d'alba per retornar a Barcelona.

En clarejar de l'endemà erem partits de camí a Barcelona. Ab la còpia de lo Breviari, lo qui scriu s'enduia la crònica de lo monjo Benavent talment com si fos lo tractat secret que havia encercat. Lo meu fur intern dicernia lo fet punible, emperó no baig dir alcuna cosa a l'illuminador.

En arribats a Barcelona, après de lo lliurament de l'Ordo Prophetarum a los canonges de lo Sanct Sepulcre, e profitant los dies dispensats per fer repòs de lo viatge baig fer llegida de la crònica de lo monjo Benavent e baig tenir evidència de lo singular e inusitat que conté lo Laberint d'Arcàdia.

Saberint
d'Arcadia

Cronica dels fets diver-
sos succets a la chres-
tiana vila de Terrassa durant lo
any Mcccxcii e especialment ab
raho de les festes e joia volgudes per
Nostre Senyor lloat que gracies que
lo noble e aimat Infant Marti fes
venda de la vila al casal de
Barcelona e obtenint
per ço lo dret de
carreratge

relasionada
per aqueix servidor copista
Jacme Benavent monjo benedict
del convent de Sant Llorenç del Munt

II

En llaor a Nostre Senyor Jesuchrist e la Madonna Sancta Maria, començo la chrònica ab lo fet de com aqueix scribà tingué la beneventura de sojornar a Ca lo Mossén Clòbis del Pui, homen pietós.

Dimarts a XIII de maig de MCCCXIII. Volgué Nostre Senyor que aqueix homen que sóch jo Jacme Benavent rebera l'encàrrech del seu abat de fer lo camí romeu dels Monjos vers lo monestir de Sanct Cugat, e en arribat de treballar plegat ab los monjos d'allí, que en ser també germans benedictins tindrien a bé de rebre un homen com jo, necessitat de sàbia paraula e sabis concells e de lectures sauctes com les de la seua biblioteca. Lo nostre monestir de Sanct Florenç del Munt havia patit feia poch un desgrasiat incendi, sens dupte encès pels enemichs de Sancta Paraula, segons era dit per l'abat Marc, e quasi no en restava res de la seua abans col·lecció de tractats antichs e de chrestians llibres. Eren dies de gran trahals per a jo, duptes e confusions e, fins e tot, era temptat d'eixir de l'Ordre Benedictina. Era dit per l'abat que part de la meua confusió es trobava en lo contacte meu ab alguns germans de l'Ordre Franciscà duptosos ells mateixos per haver estat predicadors ab lo frare Auselm Turmeda, lo germà franciscà que anà ab ells a predicar los infidels e, ell mateix fôu tornat infidel e prenent lo nom d'Abdallah va casar ab la filla d'un cabdill infidel. Los dits germans que si hé en tenien de bons també eren pleus de falsos predicadors e dimonis amagats en les seues paraules e les seus interpretacions de l'Evangeli de Sanct Joan, axí com sobre la Naturalesa e l'Unívers, e daltres moltes coses estrabagants que em feren duptar sobre la veritat de lo recte camí de la Sancta Mare Església e les

seues fites. Per tot ço aquest homen anomenat Jacme Venabent havia confós lo Dibi e l'humà. Lo nostre aimat abat Marc, veient la meua mortificació e que lo meu exemple posaven en perill la sancta fe daltros germans benedictins, m'exhortà a cercar lo coneixement perdut, basament de la chrestiana fe, en los llibres e tractats e los concells de los germans de lo monestir de Sanct Cugat, e de lo seu abat Bernat Terens.

E axí, aqueix copista abastà lo Portal dit de la Vilanova de la vila de Terrassa un jorn après de la seua partida, en havent passat per molts camps e molts camins, amatent dels perills dels mals homens e de no caure a cap parany del Diable, fora en forma de llops, serps e aigues enmetzinades. E en arribant a aqueix lloch de bons creients que és la vila de Terrassa, tombà lo carrer Major per la seua squerra fins l'indret dels comerciants, ahont li vingueren rodaments de cap e calfreds per tot lo cos, seus dupte per tot lo camí fet en solitud e ab la sola companyia de los seus mortificats pensaments, encara que ab lo Sengor vetllant per donar aqueix copista un sanct camí.

E llavors lo causament es féu major mentre lo cel enfosquia per hora tardana. Voltant aqueix homen per los carrers, los comerciants guardaven los estris e mercaderies ab pressa a les cabes e obradors. Gran paor li vingué de restar axí en lloch inhòspit, pero confià en la Madona Sancta Maria e en lo seu ajut e misericòrdia. Après la temença eixí de la sua ànima quan l'homen que après seria dit lo seu nom Clobis del Nui li offerí socors. E retirat a la seua casa, lo convidà a sopar menges bones e prendre jaç per refer-se d'aquella oppressió del pit d'aqueix monjo benedict. Eubà maldà per continuar lo seu camí agraint l'offerta de tant hospitalari comerciant. Aqueix no volgué deixar-lo eixir prometent-lo lo dia après menar-lo fins l'església de Sanct Fruitós ahont podria trobar lo capellà de la vila. E après de moltes consideracions e precs qui scriu aqueixa cronica acceptà taula e jaç d'homen tant considerós.

III

De com aqueix monjo benedictè escoltà per boca del comerciant de draps de sarja Mossèn Clòvis del Hui la relació de lo que havia d'esdevenir a la vila, tot pregant-lo de escriure-ho per fer memòria d'altros e convenint per ço lo preu de cinch sous e les menges e lo jaç.

Dimecres, a XII de dit, en llebat per lo matí, sense esma de fer les meues oracions de tant feble que era, vaig voler que prest la dita indisposició fos foragitada del meu cos per la forsa del Bon Deu e en aqueixos pensaments hi era quan em vingué a la mena cambra l'amo de la casa. En digué que lo capellà de la vila era del tot atrafegat per los fets que habían de succeir los propers dies. Certament que era també benedictè e que ben segur que se n'alegraria forsa de veure un germà de l'Ordre, però aqueixos jorns tot era una mica capgirat e lo pobre homen estava desficiat per les serimònies que venien e per l'effecte que farien a los il·lustres visitants aqueixa seua vila de prop de dos-cents focs.

En dit ço vaig demandar quina era la causa de tanta preocupació en l'esmentat capellà que no podria auxiliar a un germà benedictè. Lo comerciant Clòvis del Hui en sentir-me digué que aqueixes eren coses de

les quals volia parlar e que ja que jo li'n demandaba ell prenia llitentia per scometre lo parlament. Semblaba que lo Nostre Senyor Jesuchrist habia volgut que jo anés a raure a aqueix lloch per hé nostre de tots dos, ja que jo podria gaudir dels fets que habien d'esdevenir los dies propers e ell, que era l'homen ab comanda del batlle e de los siudichs de la vila per vetllar de la serimònia e vegilar lo bon sender de las celebrations que se fessen, habia trobat en la meua persona a qui demandar de seriure tot alló que succeirà.

La voluntat que és per sobre los homens habia fet que l'Infant Martí, senyor d'aqueixes e moltes altres terres, cases e alous, protector d'autichs monestirs e parroquies venqués la vila al Casal de Barcelona e ab los diners optinguts podria scometre l'empresa d'armes a lo regne de Sicilia. Terrassa feia guany de lo dret de carreratge per esdevenir carrer de Barcelona. La venda habia estat feta l'any anterior, però la serimònia no era feta fins los dies d'ara per los desabeniments entre los prohomens e lo dificultós l'acord ab lo castlà e los siudichs. Per aqueix motiu hi haurien festes e joia per tota la vila e los fochs de la ball, alhora que preparaben serimònia per rebre lo Conceller vingut en nom del Cap del Casal de Barcelona.

E sentits los tractes que em proposaba vaig creure que fóra bo hostatjar-me a aqueix lloch la seua casa, atès que lo meu cos no em permetia arribar a lo monestir de Sanct Cugat e que tampoch podia fer passes entera per camps e camins fins lo meu amat convent de Sanct Florenç del Munt. A banda del meu cos, la meua ànima no tenia esma de trobar los germans de Sanct Cugat ni departir ab lo abat Bernat, puix que a ben segur em ferien moltes preguntes a les quals jo duptaba e no podria mostrar llum aus només les ombres que sobre lo meu sperit m'encerclaben.

A més fóra bo per aqueix copista de nom Jacme Benavent relatar les coses que veié e scoltà de lo comerciant Clobis del Mui e daltros homens que relasionaren los fets ab mots veritables.

III

De com vingueren a casa lo comerciant Clobis del Pui lo Batlle de la vila e los nous concellers e de com jo Jacme Benabent vaig sentir-los parlar ab l'amo de la casa e tractar d'assumptes relasionats ab la serimonià que havia de succeir los dies següents.

Dijous, a XVI de dit, stant jo en repós a la cambra principal, ab companyia lo Clobis del Pui, aqueix em relasionà lo molt valerós que era l'Infant Martí en scometre l'empresa de Sicilia per tornar a unir lo Regne Cathalà e les moltes despeses que ço li demanaba e que fóra aqueix motiu de breudre la vila a lo Casal de Barcelona, segons usos, constitutions, pactes e lleis de la terra cathalana. Aqueixa cosa era motiu de gran joia per a tots los vilatans, que a banda que lo dret de carreratge fóra gran abantatge, volia dir que no restarien sota caprñici d'un sol homen, per més sanct e just com fóra, ensems que lo fruit de llurs mans e dies esdebiudria més cosa lliure e pròpera sota la protecció de lo Casal de Barcelona. E també em contà lo Clobis del Pui, molt gran era la joia seua per quant comerciant que era de draps de llana e sarja podria fer bons tractes a més gran domini, ab forsa més gent com tenia la ciutat de Barcelona, ahont anaben forasters vinguts de mar, e les galeres de fer comerg eren prestes.

E mentre ço relatava per jo alhora que em demanaba prendre scriptura de tot lo dit, donaren veus los serbents de la casa, per quan eren dabant del portal lo batlle e dos homens ab ell los quals, segons em digueren après, esdebiudrien los nous concellers que serien procuradors de la vila al Concell de Barcelona, en fetes les serimoniès dabant la comitiba que era a punt d'arribar.

Lo batlle, senyor de la Universitat de Terrassa, Mossèn Bernat Sa Torra, se m'aparegué homen forsa ric e important a la vila, e axí ho feien

veure los seus vestits, que l'abillaben com correspon a lo seu càrrech, e que encara més en ressaltaben les joies que duia, en espesial l'escut de la vila penjat a lo coll. Era homen afortunat per la salut e axí lo palesaba lo seu cos. E jo Jacme Benavent a poch que vaig sentir e veure vaig saber que lo batlle era molt amoïnât per tota mena de cuites e desficiis de lo que havia de succeir a lo peu de l'església de Sancta Maria ahout la vila sencera assistiria a la ratificació de los nous concellers per los nous vinguts de Barcelona, e que no volia que lo esdevingut difficultôs entre los sindichs e los prohomens donés semblança desafortunada a lo Conceller de Barcelona. Restaba només un jorn e mancaben forsa coses encara. Darrera seu, a lloch apartat de la conversa de lo batlle ab lo Clobis del Hui, aqueix copista pogué veure que los dos prohomens eren en silenci, sense endevinar si era per alegria que callaben o de foscós pensaments. Notser rumiaben lo perquè los sindichs, lo batlle, lo braç ecclesial e los menestrals los habían triat d'entre daltros propietaris e comerciants per representar la vila. Feixuga tasca, devien potser penedir-se encara que ab lo goig de saber-se sobre la resta de vilatans.

Lo Clobis del Hui atengué los visitants e mirà per tal d'infondre pau a los seus sperits. Demanà lo batlle Bernat Sa Torra quines eren les festes e danses preparades per la serimonia e fou respost que s'encendrien alimares e farons a les torres del castell e a lo cim del campanar, e que al lloch de la cruïlla hauria molts entremesos, d'entre ells lo d'enramades, lo de l'arbre maig, axí com dimonis de l'infern ab la víbria, la mulassa, lo gegant, los cavalls cotoners, l'àliga e lo drac de Sanct Florenç del Munt, aquest darrer si fóra possible bastir-lo abans lo jorn de l'arribada de los visitants, ja que havia estat malmés per les últimes festes tingudes a la vila, en estabellar-se contra lo mur de l'abeurador del palau. Gran era l'interés per lo drac de Sanct Florenç del Munt, contà lo batlle, puix que gran era la seua llegenda en record de la gesta de lo cavaller Soler de Vilardell e que lo record d'aqueixa gesta stava sculpsit a la porta de Sant Ju de la catedral de Barcelona.

É après d'algunes consideracions sobre los entremesos que habien d'esdebenir, los homens e l'amo de la casa, en veient que jo era intrigat per los obsequis que habien de fer, s'abingueren a explicar-me lo gran significat d'aqueixos, que no eren cosa senzilla o fruit de l'atzar. Així vaig sentir-los dir que les donzelles més ufanes de la vila offeririen en lo primer moment poms de flors, menjar, heure e l'arqueta de los rals a los cavallers vinguts de Barcelona, la qual cosa era costum antic e molt aimada per lo poble, que veia en aqueixos petits regals lo millor de la seua terra fértil, la seua forsa, la seua fortuna e la seua puresa. Treballs e pausys havia costat a lo batlle convèncer lo capellà e sobretot lo prior Aymar de Cossand de Sancta Maria, de deixar la serimònia d'aqueixa manera, puix més d'una vegada havia estat dit que era un costum no conforme a l'Església, puix hom creia que aqueixos obsequis eren offerts en la mateixa manera en los temps abans lo Nostre Seyor Jesuchrist.

Après hi hauria lo present per lo Casal de Barcelona de lo pergami, ahout era scrit l'anomenament de carrer e lo dret de carreratge per a la vila de Terrassa, gràcies a lo qual també n'obtindrien tot alló que feia favor de millor comerç, ensems que nobes bones per a los deures e privilegis de los vilatans. Per cloure la serimònia, explicà lo batlle, la vila lliuraria a lo representant de lo Casal l'estendard de la Universitat, una senyera de fi teixit ab brodats d'or, ab la qual cosa tota la vila e tots los fochs de la vall s'unien per llur voluntat, e no pas nomès de l'Infant Martí, a lo savi concell e aixopluc de lo Casal de Barcelona.

Après, digueren també quan gran necessitat hi havia que la milícia offerís una imatge millor a los nouvinguts, ja que fóra bo no nomès mostrar lo sperit menestral ans també lo gran valor e disciplina de los homens de Terrassa per fer recordament de los dos-cents homens que anys feia habien socorregut a Barcelona de lo domini dels alarbs. É dit ço, los prohombres dedicaren algunes paraules a lo meu stat. É jo vaig poder dir-los que staba millor, tot gràcies a lo Clovis del Jui. Aqueix, en sentir-me parlar així, digué que se n'alegraba e que potser volgués acompanya-lo aquell trespre a lo lloch ahout lo poble senzill e los vilatans ab renom preparaben los vestils e estris que caldria per rebre los representants del Casal de Barcelona.

W

De com al vespre lo Clobis del Fluí dugué a lo copista Jacme Venavent a les balls de la muralla de lo portal Nou, ahont la gent senzilla e també vilatans de renom es preparaben per a la serimònia tan esperada per tots, e de com aqueix copista veié e senti coses que el sorprengheren e agradaren, encara que no eren conforme la Sancta Maraula.

En hora tardana, barem eixir del carrer Superior, ahont és l'indret dels comerciants e vam passar per davant de lo Portal Major cap a lo carrer Jussà ahont hi habien los llochs de los diferents gremis de la vila, axí los tallistes e imaginers, que en aquella hora habien eixit de les seues belles tasques ab lo fang, la pedra e la fusta, axí lo gremi dels paraires ab lo horriçol de la llana per tot arreu, axí los blanquers, los obradors dels quals feien aqueixa olor tan forta que és la pell e lo cuir, axí los sabaters, ahont encara algun s'esmerçaba a enllestir encàrrechs de los prohòmens, que no de la gent humil perque aqueixa pot esperar altre jorn lo seu calçat, axí lo ferrer que tant fa espases e llances de ferir com també eixos e altres peces per a los estris de la gent de pau, axí los mestres de cases, que en lo seu carrer de Cantarar habien deixat restes de la seua feina per arreu, axí la petita germanat de los músichs e comedians que vivien en nies poques cases just abastar lo Portal Nou dit també Jussà, al costat de les cases de los que tenen l'offici de la milícia, gent que és agradable del so de les armes. En passar prop del singular indret dels músichs, se sentiren com sonaven cants e músiques que a lo Clobis del Fluí no agradaben e que atribuïa a los joglars vinguts de forabilla, aixoplugats a les cases de los del seu offici. Aqueix copista, tanmateix, trobà que res de dolent hi havia en aquells sons, però no digué contrària cosa a lo Clobis del Fluí per no offendre-lo.

Fixits d'ací, passarem per l'hostal dit Alberiques, ahont tothom que era de pas per la vila trobaba un jaç agradós e qualsebulla cosa que pogués menester. Ací, la Theresa dels Casals, mestressa de l'hostal, ab lo seu

concell, va abiar-nos a les caballerisses de los traçiners a l'encerca de lo Luys de lo Baró, lo qui dit per Mossèn del Fui tenia càrrech de los homens que farien lo joch de los entremesos. Aprés varem entrar a lo carrer de Mosterol, ahont habien los traçiners, gremi important de la vila puix que tota mercaderia era portada per ells d'un lloch a l'altre. En arribar a lo carrer d'aqueixa gent, l'olor que n'és pròpia de l'animal de càrrega es féu encara més gran que a daltros indrets de la vila.

Arribats a lo lloch de les caballerisses, situades en dos grans casalots e ab un pla al davant per a los mobiments de los animals, ens adregaren fora muralla, enllà lo pont llevadis de lo Portal Jussà on hi havia lo Luys de lo Baró entre gran munió de gent, si bé los prohoms ja no eren presents, m'explicà Clovis del Fui, lo qual em digué que havia volgut venir per parlar ab lo Luys de lo Baró que era lo cap de lo gremi traçiner, ab rahó de los tractes de la serimònia. Vaig demandar quins n'eren de traçiners e em digué los que anaven de caballets e també ab la mulassa, no axí los dimonis de l'infern que eren lo gremi de los bastaixos. E va ser llavors que vaig veure'ls bé amagats a lo meu esguard per la miusa llum de les teies e per los focs que hi habien encesos ab gent aplegada al contorn. E en albirar aquelles figures de genets turchs e chrestians que menjaven aplegats a lo voltant de los focs, lo Clovis del Fui em digué que habiem arribat tard, doncs los balladors de l'arbre maig e d'enramades ja no hi eren, axí com molts daltros. Em pregà d'aguardar en lloch apart e sortí al pas d'un homen que semblava lo cap de tots.

Mentre lo Clovis del Fui e lo cap dels traçiners parlaven, vaig restar vora un foc, de alguns dels dansadors de caballets que reposaven tot menjant. Vora nostre, lo drac era quiet, encara ab senyals dels adobs de les destrosses segons m'habien relacionat. A l'altra banda de lo lloch vaig distingir la mulassa, ab brodat que refulgien a prop daltro foc. Lo meu sperit era tranquil quan un entrenou esclatà e vaig albirar la mulassa abançant cap lo centre del lloch e gitant a alguns caballets cotoners turchs e chrestians que li anaven al darrera. Abiat los genets desaparegueren e la mulafera restà sola, girant a lo mig del pla a la llum dels farons de la muralla e de lo reflecte a l'aigua de la vall. Llavors gran murmuri s'alçà e lo drac feu senyal de moure's. En veure'l com s'alçava ab penes e treballs, los dimonis de l'infern feren riota del drac, animant-lo a combatre la mula gita. A la fi, enmig de lo lloch, es trobaren lo drac e la mulassa.

Los dos éssers s'enseñoriren de lo lloch, a tal manera que semblaren a lo meu entendre més reals que no pas lo que de veritat eren. Varen dansar l'un al voltant de lo altre, sense escometre's, en senyal de gran paura e respecte que se'n tenien, sense fer cas de los caballets e los dimonis que volien beure'ls lluitar.

Estant jo axí veient la bella dansa de lo drac e la mulassa, vaig reparar que al meu costat hi havia un homen dit romancer que era en companyia daltra homen que sonaba una vihola e cobria la seua cara ab una màscara. Aqueix reia e feia ganyotes a lo drac e la mulassa e, ara e adés, em fitaba ab atenció, potser per les meus robes de monjo benedictè.

Havia jo fet amistança ab lo romancer, dit de nom Aimeric lo qual tenia bones paraules per allò que ens emboltaba e que m'explicà ab trets e uts lo que els meus ulls veien e que no comprenien, quan lo dit músich s'apropà a lo romancer e, alçant-se la seua màscara, bescanbià un bes ab aquell. Fou gran la meua turbació més res no vaig dir. Veient lo meu estat, lo romancer féu que lo músich girés vers jo e vaig descobrir que d'una noia es tractaba e no pas d'homen com creia. La puel.la, tenia lo cabell del color del blat e la pell blanca, e feia semblança de fortaleza en lo seu cos e d'alegria en lo seu taramà. L' Aimeric em digué que la noia era dita Aireia e que li agradaba presumir de tenir la sabiesa que es troba a los arbres e a lo llit del riu, a l'aire que vola e a les salamandres de lo foc. En beure com aqueixes paraules em confonien lo semblant meu, l' Aimeric e la Aireia em digueren que era cosa bona e res no havia de témer. Megats los tres, em dolguerem los meus pensaments, puix que vaig sentir enveja e cobejança pel que havia vist e no pas condemnació e sentiment de pecat com hàgués sentit l'abat de lo meu monestir.

Vaig passar la resta de la vesprada en companyia de lo romancer e la seua jove amiga que jo havia cregut homen, sentint los seus mots e la seua música, mentre los caballets eixien de lo lloch après lo drac e la mulassa habien desaparegut. L' Aimeric se'm revelà com homen de gran sabiesa, que havia llegit antichs poetes e philosophs, no només chrestians sinó també grecs e hebreus, e m'explicà que ab la seua amiga feien aqueixa feina del romanc e la música per guanyar alcunes monedes e un sostre en temps tan difícils com aqueixos. Van parlar llongament e lo meu cor se sentí aclaparar per quant versat era l' Aimeric, especialment en allò que havia estat escrit o dit per homens antichs, sabent un munt de coses que restaben desconegudes per a jo, ja foren rahons mathématiques o històries de los viatgers de lo temps passat. Mentre l' Aimeric

atiaba lo foc, la Mireia em contà que ella no en coneixia de scrìts ni de gent docta, ans l'emboltaba un coneixement diferent a lo seu amich, que havia trobat a lo hosc e a les contalles dites per lo poble senzill, lo qual les havia scollat de quan los silfs e les goges no s'amagaben e bívien ab los homens, abans de lo naixement de Christ. Sentir-la parlar, vora lo foc e meutre m'esguardaba ab los seus ulls que brillaben malgrat la fosca, vaig notar una turbació que no fou de condemna per paraules que l'abat hagués dit que eren pròpies de bruixa, sinó perquè em vingué sensació agradosa en veure la seua cara il·luminada per les flames que redregaba l'Aimeric. Ab aqueixos dos companys, lo meu sperit s'ompli de joia e coses que daltro temps hagués dites paganes o de poble llanut però que llavors vaig sentir com a bones, fins e tot per a un monjo com era jo. E a contracor vaig sentir com aquestes dites destrellaben e redregaben los ductes que m'havien dut lluny de Sanct Llorenç del Aun.

A la vora lo foc vaig veure passar un homen que los meus amics digueren que era lo cap de la milícia de la vila. En sentir-los dir ço, vaig fitar-lo ab més attentió. Era fort tot ell, ab lo cos protegit per la cota de malla e la spasa penjant a lo cinturó. A la seua barba hi havia deixalles de menjar. Caminaba una mica indecís entre los homens de los focs. L'Aimeric em digué que aqueix matí n'era daltro, ab lo posat guerrer e desafiant, passejant entre los prohomens.

Après, quan lo Clobis del Aui vingué a recollir-me e vam tornar a la seua casa passant per davant de lo palau de lo castlà, no vaig ser capaç de relacionar-li lo que havia vist e vaig desar-lo al fons del meu cor com un gran secret, sabent que no era conforme a les doctrines que m'havien stat ensenyades e que ningú comprendria lo perquè de les meues paraules. E veient lo meu silenci, lo comerciant em demandà quines havien stat les paraules de lo Jan d'Arreu que tant m'havien caphicat. Jo vaig dir que no sabia de qui me'n parlava e, davant ço, lo comerciant em féu una descriptió en tot igual a la persona de l'Aimeric. Axí vaig fer-li saber e lo Clobis del Aui em digué potser sí es fere dir d'aqueixa manera, però ell tenia pel cert que lo dit Guerau en la seua nació occitana tenia altro nom, que era conegut per lo Jan, dit d'Arreu per haber stat custodiant lo dit castell de lo comte de Pallhars, ab qui feia alguns anys havia lluitat contra los aranesí, e per tant contra lo nostre rei. E encara que no havien reïxit, era guerrer molt perillós en la seua enenistat. Si ara exercia de romancer ben segur que era ab propòsit ocult e contrari a la volentat de Déu. E en sentir-lo parlar axí lo meu traspals fou encara més profund.

III

De com en llebar-se al matí aqueix copista trobà los carrers guarnits ab enramades e contemplà com la joia enbaia lo poble senzill e també los prohomenus.

Dibendres, a XIII de dit, vaig despertar ab lo so d'atabals gralls e xirimies. Abocat a la finestra del casal Jui, gran sorpresa em vingué en veure les enramades que guarnien els altres casalots de la vila. Lo color verd s'estenia per arreu, semblant que la pedra e la fusta de la vila hagueren florit. En alenar l'aire humit que pujaba de les flors tallades e que guarnien les portes e finestres vaig notar lo plaer humà e innocent de qui es troba a un bell jardí de flors escollides semblant lo Paradís terrenal. Lo sol lluia ab forsa e gran gernació hi era a lo carrer. Molts duien robes diverses, que semblaren a lo meu esguard disfressa per l'ocasió, e daltros, per contra, bestien lo millor del seu casal.

Aprés, en trobar forsa per eixir a lo carrer, vaig daballar de la meua cambra per tal de recercar a lo comerciant hospitalari que havia tingut cura de jo e que, sens dupte, era entre los prohomenus ricament bestits que havia esguardat de la finestra estant. Tanmateix, en arribar a lo carrer, aqueixos grans senyors de la vila no hi eren. Al seu lloch en canvi, vaig trobar lo poble senzill, guarnit per a la festa e que feia gatzara entre paraules picants, empentes e riotes. En veure'ls, primer em vaig sentir sobtat per les seues maneres, però poch a poch, vaig trobar-me agradosament entre lo seu soroll, envoltat per totes aquelles cares colrades e que no feien cap gest desplaent en ensopegar ab jo, bestit ab lo meu hàbit.

Menat per lo corrent de la gent senzilla, vaig voltar per los carrers de diferents indrets, sense adonar-me'u d'ahont era jo, veient los jochs de los dansadors d'enramades, e los dimonis de l'infern que ja havia tingut ocasió de contemplar la nit abans. A un tombant, vaig tenir sentiment de paor en veure lo què em semblaren ousos drets sobre les dues potes. En

beure los bastons, vaig copsar que es tractava d'homens salbatges vestits ab pells d'angells negres e no pas de feres cruels.

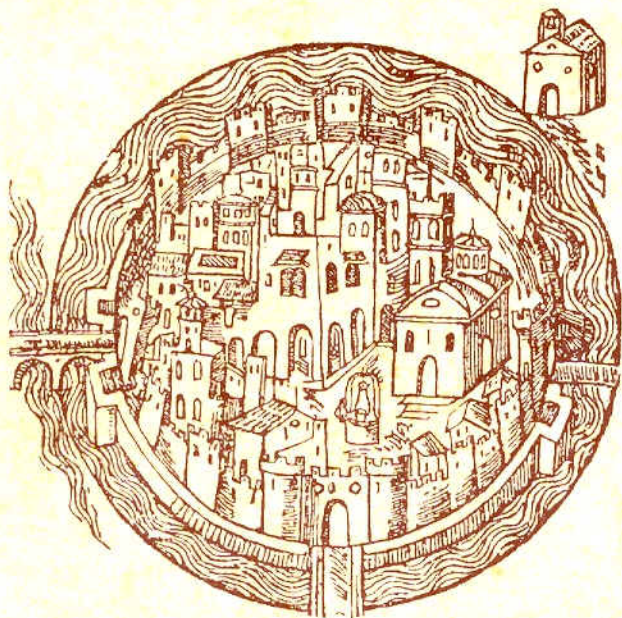
Quan ja la tarda era arribada e les meues cames fallien de tant voltar, Clobis del Pui em cridà d'un portal estant. Em sorprengué d'allò més notar que jo no era desitjós de ser trobat. Lo meu cor volia haber restat per los carrers, entre lo poble senzill. Clobis del Pui era a lo lloch del pilar de l'església de Sauct Fruitós parlant ab dues dames que eren de rica e sana aparença. Les dues dames a quines Clobis del Pui va presentar-me com lo cronista de la celebració eren Donna Mercè Coloma e Donna Carme de can Vidal de les cases que tenien cura de los vestits e brodats e de lo cadafaleh on se faria la serimònia de los nous concellers. A cara del pilar hi havia una stanza franca del palau, ahont los homens de bé de la vila e també algunes dones que feien de llochinent dels seus marits, sense distinció de gremis, discutien los afers que es preparaben per a la vila, gaudint alhora de les menges pròpies de qui festeja un esdeveniment feliç. Entre la molta gent que hi havia, vaig veure lo batlle Bernat Sa Torra e los nous concellers. Lo meu protector se n'alegrà de veure que era jo en millor stat que quan m'havia acollit a lo seu casal. Digué de presentar-me a lo capellà, que també era present entre los homens cabdals de la vila. En entrar a la sala ahont eren tots, vaig albirar la figura de lo germà benedicte. Lo capellà, descansaba ab lo cap cot un son profund, sens dupte producte per lo bon menjar e lo bon vi que li havia estat offert, però los seus rones no semblaben a la resta de comensals l'agraïment que més s'adeia per llur atenció vers ell. Vaig preferir de no destorbar-lo e vaig restar prop de la porta. D'allí stant podia sentir lo xibarri, llavors més esmorteït, de lo poble senzill que continuaba fent festes per los carrers. Mentrestant, los comerciants e daltros homens d'importància preparaben los negocis e treballs que tant de fruit els portaria lo temps esdevenidor.

III

De com a lo capbespre arribà lo seguici del casal de Barcelona a les balls de la vila de Terrassa e de com creuaren lo pont llevadís quiats per lo cap de la milícia e foren rebuts a peu de castell per lo batlle e los prohòmens de la vila.

Gran gernació ab torxes era dabant lo Portal dit Major, e a la mateixa porta també esperaben lo batlle Bernat Sa Torra e daltros prohòmens que volien donar la benvinguda a lo Conceller vingut de Barcelona. A les muralles llüien los farons e les alimares. Lo poble senzill era separat de les autoritats per la milícia, manada per lo seu cap, lo qual es mobia ab gran forsa amunt e avall, donant rahons e bens a los seus hòmens per què los vilatans deixessin lliure lo pas del pont fins ahont esperaben lo batlle e los seus grans hòmens vinguts de tots los casals de la vila. Abant lo pont hi havia un arc de rebuda ornat ab flors e enramades e ab los escuts de Terrassa, de lo Casal de Barcelona e de Sanct Jordi. D'ahont aqueix copista staba, entre lo poble senzill sense saber el com hi havia anat a raure, s'albiraben a les finestres de les torres les mullers importants de la vila.

E llavors una cosa estranya em llevà l'esguard, a dalt d'un carro que era a tota semblança de los joglars, e sense que lo cap de la milícia ni ningú fes esment d'ell, vaig albirar personatge forsa estrabagant, que parlaba e feia jochs d'imatges ab les seues mans. Lo seu vestit era tant estrany com la seua paraula e podia haver estat un romancer o joglar més, com l'Aimeric e daltros, ans que fóra que quelcom dius la meua ànima em feia témer estar dabant d'un spectre o sperit d'altro temps. Era jo distret per tant estrany hòmen quan sonà un corn remot e ço combingué a lo cap de la milícia a passar lo pont que menaba de lo castell a l'arc de rebuda, per tal com lo corn anunciaba l'arribada per lo camí de Barcelona de los visitants il·lustres. E en fer lo pas de lo pont, tota la gernació pogué veure quant d'important e gran guerrer era lo cap de la milícia, puix que lo seu pas era semblant a lo pató ensenyant lo plomatge. E axí ufanós abastà l'arc, ahont

aqueix copista havia romàs, en fer-se lluny de lo seu protector Clòvis del Jui, lo qual havia assolit lloch proper a la batlle Bernat Sa Torra. Alguns serbidors ab torxes e falles, van trabessar la gernació cap a lo camí, per servir llum e guiatge a los nouvinguts. A l'arc, lo cap de la milícia restaba tibet, mentre arribaven a cavall los barcelonians.

E fou gràcies a que jo era hora l'arc que vaig tenir la sort de veure lo pas de la comitiva de Barcelona, axí veient tots e cascún de los seus membres. A prop meu hi habien l'Aimeric e la Mirceia que seguïen ab molta atenció allò que passaba, especialment l'Aimeric que tenia posat considerós com fins llavors jo no li havia vist.

Gran impressió em feren los muntants e llurs cavalls e la seua manera d'avançar vers lo cap de la milícia que els esguardaba respectuós sota l'arc. A primer lloc marxaba lo Conceller de Barcelona, anomenat representant per lo seu Concell per aqueixa serimònia. Lo seu cavall e lo seu abillament eren de més gran homen que daltros que rera seu cavalcaven. Duia una llonga capa e per sota la xia que cobria lo seu cap eixien alguns cabells grisos. En passar per lo meu costat vaig veure lo seu somriure tranquil offert a lo poble senzill, sense fer gaire cabdal de lo cap de la milícia que cercava cridar-lo la seua atenció. Lo representant del Casal de Barcelona, ara e adés, feia salutació ab la seua mà alçada. Lo seu rostre feia posat d'homen causat per molt viatge e molt treball.

Quasi a lo costat del Conceller, cavalcaba lo cap de la seua escorta. Homen de posat militar e ciutadà alhora, duia los cabells llargs ben pentinats enrera. La seua capa, no tant rica com la del seu senyor, tenia

senyal d'alcun encontre desafortunat. Era més jobe que lo Conceller e, tanmateix, parlaba ah franquesa ab lo seu senyor, la qual cosa no semblaba molestar aqueix.

Kera aqueixos homens senyalats, a curta e prudent distància, cabalcaben los soldats de la seua escorta, que no eren molts però, per lo seu aspecte, semblaben prous per resoldre qualsevol perill que escometés lo Conceller. Veient-los, qualsebulla col.lació ab los milicians de la vila feia d'aquestos mal auguri de llur forsa e llur temperament guerrier.

Après encara, muntat en caball més magre, beina lo scribà d'offici. Per sota la seua capa sobresortia la bossa ab los estris de la seua feina. En passar per ben aprop d'ahont era ja, vaig veure que tenia los dits renegrits de tinta. Petit e calb, tenia lo posat de qui és entecat.

Quan lo seguici era ja arribat a l'arc de rebuda, vingueren per lo camí alguns frares de Sanct Bru, cartoixos de Sanct Jacme de Vallparadis en proffessò, e ab torxes euceses a llurs mans, tancaren per darrera lo camí fet per los vinguts, ab los cants de lo Tedeum. Així stant aqueix copista, vaig resoldre apartar-m'hi una mica més encara, puix que m'era més agradosa la companyia de l' Aimeric e la Aireia que no pas de tant important desfilada, ahont es barrejava l'autoritat de l'home ab la de Nostre Senyor.

Descabalcaren lo Conceller e lo seu seguici e foren rebuts per lo cap de la milícia, que els acompanyà per lo pont, deixant los caballs en vigilància d'homens per ço. Arribats a l'altra banda de lo pont e abint los representants de la vila, vingueren al seu encontre les donzelles triades per a l'esdeveniment, e tal com havia sentit dir aqueix copista eren jobes molt belles, de faccions delicades e de blanca pell, e que a ben segur que no eren filles de pagesos o menestrals, ans que lo seu casal era important com lo succés que habien de ser testimoni. Les noies offeriren pomells de flors a lo Conceller e lo seu seguici. Acceptades aqueixes, offeriren també menjar e beure e una petita arqueta, que com havia stat sentit per aqueix copista en boca de lo Clotis del Qui, volia ésser lo millor de la seua terra fèrtil, la seua forsa, la seua fortuna e la seua puresa.

Après de ço, lo Conceller e lo seu seguici menaren fins atansar mateix de les autoritats e prohombres. Lo batlle Bernat Sa Torra saludà lo

Conceller e presentà a los dos prohomenes que habien d'èsser nous concellers en representació de la vila. Del lloch estant ahont era aqueix copista no podia sentir los mots que es digueren lo batlle e lo conceller, però ben segur n'estaba que eren de benbinguda joiosa e de desitjos de prosperitat.

Ullavors, una pluja de pétals de flors caigué de la muralla stant damunt los caps de les autoritats de la vila e lo Casal de Barcelona. Lo meu esguard tingué gran alegria en veure com innombrable quantitat de pétals queien sense parar mentre lo poble gitaba les torxes per damunt los seus caps e cridaben paraules que eren bon senyal. Les autoritats, cobertes les seus capes de flors e surant a l'aire la seua flaire, entraren per lo Portal Major sense fer gaire esment de la gent senzilla que era a fora encara fent gatzara.

III

De com aqueix copista anà ab lo poble senzill, axí com lo romancer e la seua amiga, per lo camí de Sancta Maria e de les coses que veié e que tanta inquietut produïren a lo seu sperit.

Stant fora muralla e ab la milícia barrant lo pas, encaminaren la muralla e les balls a lo camí de Sancta Maria e la cruïlla ahont tindria lloch la serimònia. Aldarull gran feren los joglars, encapçalant la gernació ab lo carro de fer biatge. Ni uns ni daltros habien pogut entrar per lo Portal al lloch ahont habien los entremesos perquè la milícia els ho havia impedit, obligant-nos a borejar les balls per marxar per lo camí de lo Priorat de Sancta Maria. Barrejats amb aquestos homens d'officis menestrals, anabem jo, lo copista Jacme Benavent, axí com lo romancer e la seua amiga. Abiat se'ns afegiren pagesos e ramaders e daltros que arribaren a darrer moment de fochs allunyats a la ball. Alguns de los ramaders tingueren ab llurs anyells, potser perquè no sabien on desar-los.

Los joglars de l'aldarull feien sonar los gralls e los flubiols, mentre daltros rondinaben perquè la milícia no los havia deixat apropar-se a lo lloch ahont preparaben los entremesos, obligant-los a donar molta volta fora muralla.

Abiat barem trobar-nos caminant per gran espai obert, e, malgrat que era cap lo tard, la gent n'era confiada car molts duïen teies e falles per fer llum quan calgués.

L'Aimeric e la Mireia volqueren que jo fes camí ab ells. Jo, que havia vist com lo comerciant Clobis del Jui entraba a muralla ab les autoritats de la vila e lo seguici de Barcelona, e deixant-me tot sol enmig lo poble senzill, baig

acceptar de bon grat l'offeriment, puix que res no m'abellia més que restar a prop de la sabiesa de l'Aimeric, a qui après la rebelació que em fere lo Clotís del Jui sobre lo seu nom e origen, endebinaba alcuna cosa semblant enigma e, d'igual manera, volia restar a la bora la seua amiga Aireia, que em sorprenia ab paraules que esdebenien pertorbadores per lo meu sperit confús.

Enmig lo camí en tombant la muralla, e sense saber ahont sortia boira o fum, o abdues coses alhora que ens envoltaba, la gent s'esporguà una mica, malgrat los joglars continuaven fent los seus jochs en fent lo camí. Hi hagué alcúen que abisà d'un repic de campana mentre daltros digueren que res sentien. Jo, quan ja eren dins la boira vaig oír clar lo só d'un campanar. Llavors lo meu cor s'encongi en sentir una pregària que abiat vaig reconèixer los cants de lo *Ad Mortem Festinamus*, e veient les cares entre lo fum que hi havia al voltant nostre, vaig copsar que los homens e mullers que eren ab naltros tenien lo mateix sentir que jo.

Passant entremig de la gent, ab forsa dificultat per lo fum, vaig entrellucar les figures negres ab lo vestit benedicta que s'atausaven cap ahont era jo. Eren sis germans de l'Ordre, prims e seriosos com spectres, que duien a llurs mans squerres atxes enceses e los dos primers duien a les mans dretes petites destrals e los altres quatre duien a pes la mortalla, que més entrera encara, ploraba la muller o consueua. E lo grup, per lo declivi de lo Jui Nobell venia del mas de la castllania, e volien entrar a la vila per lo Portal Jussà e la genuació los feia barratge a lo pas. Veient aqueixos germans que venien cap a jo, vaig buscar recer rera los meus amichs Aimeric e Aireia, los quals restaben callats dabant lo pas del diffunt arran nostre.

Quan lo poble senzill s'adonà de qui eren, enmudiren los gralls e los flubials. Tanmateix, hagué moment de gran confusió, car es creuaren a lo pas de l'enterrament los anyells de los ramaders, malgrat que aquestos volguereren impedir-lo. Daltros homens que no havien pogut apartar-s'hi, es trobaven barrejats ab los frares, e també lo carro ab els joglars. Hi hagué molta tristor e contricció, puix que la muller era coneguda a la ball. Un homen que feia aparença d'hortolà ens relasionà que anys enrera hi hagué gran mortaldat a la vila per causa de la pesta e que aquest diffunt que ara passaba era l'únic de la familia que havia salvat la vida ab sort quan era

infant, medècines e no pas ab
prees e que ara, quan los rastres
de la cruel epidèmia
desapareixien, l'home era mort
per motius no coneguts. Jo vaig
restar estranyat per les paraules
de l'hortolà, car m'eren misteri e
no pas claror. Vaig recordar lo
dolor e la mort que havia sacsejat
tota la terra cathalana e, segons
referien los meus germans de
Sanct Lorenc del Munt per
relacions de los pelegrins que
s'havien hostatjat a lo nostre
convent, també havia fet gran
mortalitat a lo món chrestia més
enllà de la terra cathalana. Vaig
recordar lo explicat de com en
aquell temps, hi hagué
predicadors que bramaven sobre

la fi del món e los pecats de clergues que feien cas d'heretgies e havien
deixat lo recte camí del Senyor e Sancta Mare Església, e en especial les
rahons dites per los càthars e que tant de seguiment tingueren a lo pays
occità e que, fins e tot, portaren la dissort en anys molt passats ab la
mort de lo nostre amat rei Pere a lo lloch de Muret.

Axi barrejats, los homens de festa, los monjos, los anyells, la mortalla,
la vídua, los joglars, alguns pagesos que al pas de la mort s'agenollaven,
alcunes donzelles que lluien lo millor dels seus vestits e eren ben
peutinades en comparança ab la pobra muller que havia perdut lo parentiu
e era maucada d'esma per l'abillament, tots confosos per lo fum que, ara e
adés, deixaba veure unes figures e après les engolia per aparèixer d'altres,
vaig sentir la Aireia que alló era vertaderament lo camí del laberint.

L'Aimeric que l'havia scollat digué que sí, que això era lo camí del
laberint, que lo de ans a lo Portal Major també era lo camí de lo
laberint e que lo de après que succeïria a la cruïlla seguiria essent lo

camí de lo laberint, e que lo camí del laberint és lo camí de la vida, cadascú la seua. Que aquesta terra era com Arcàdia, un lloch feliç com el que vívien los antichs e que abui era entraït per lo dolor chrestia del temps d'ara. Arcàdia era un lloch ahont hi havia un temps per riure e un temps per plorar, en mateixa manera que ara e ací e, que lo sentir de la gent feia Arcàdia de lo camí que no de lo centre del laberint. Aqueix copista sentint blasfemia digué que lo camí ha de ser de penitència per guangar bona mort e ressurecció. L'Aimeric ab lo semblant foll digué que era prou penitència el viure ab la por del pecat e que el dolor chrestia era camí que havia convertit la sabiesa de les goges en fetilleries de bruixes. Digué encara que per la cremada o la ferida de coltell és més oportú l'ungüent de serp que la pregària sola.

E llavors per a ell va remugar en la llengua d'oc alguna cosa com que les fados se'n anaron al souno de l'Angelus. Paraules plenes d'ombres de les que no vaig entendre enigma e que per la fúria en que van ser dites no vaig gosar respondre. En dit ço e veient lo meu esguard féu gran riota e desaparegué enmig lo fum. Vaig restar isolat ab la noia, mentre avançaven poch a poch, per paor d'ensopegar e prendre dany. Lo meu cap rumià el què trاسبalsador havia dit sorneguer l'Aimeric, e vaig creure que en la seua sabiesa hi havia alguna cosa que lo feia soffrir.

IX

De com eixirem de lo fum, deixant enrera l'enterrament e com foren arribats a una gran foguera que era a prop lo cadafalch, ahont també vingueren los frares agustinians de lo priorat de Sancta Maria los quals restaren apartats de lo poble senzill.

Fixint de la boira abiat albirarem la Creu de Terme enmig lo camí. Ellà lo sagrat símbol, s'entrebeien torxes enceses que s'agitaben com feut crida a lo poble que s'atansaba. A la llunyania, era resplendent gran foc que pujaba cap lo cel, e après d'oblidar la mortalla, los homens e mullers que anaben ab jo tornaren a fer sonar los estris de la música, axí com los gralls e flubiols, axí daltros que jo no coneixia però que esdevingueren agradosos a la meua oïda. Mentre abançabem, vaig fer esment de l'absència de l'amich Aimeric lo qual s'havia fet fonedís enmig lo fum d'abans. Vaig notar inquietut a lo meu sperit, puix que era abesat a la seua companyonia. Descobert lo meu neguit per la Mireia, em preme la mà, tot feut-me saber que l'Aimeric era forsa prudent e que cap perill no l'assetjava. Los seus mots em tranquilitzaren, però no axí lo contacte ab la seua mà, dones gran trambals em vingué de sobte, colrant-me les galtes.

Arribats a la hora de la gran foguera, la milícia barraba pas a lo cadafalch e lo poble senzill es disposà damunt de roques, enfilats al brancam d'arbres, al cim de terraplé, e daltros que no trobaren ahont enfilar-se, estesos per lo terra, ab llurs esguards posats en la cruïlla, ahont alguns homens enlestien a correu la construcció de lo cadafalch. Entre aqueixos e lo poble senzill havia los soldats de la milícia, no axí lo seu cap, ab l'encàrrech de barrar lo pas a lloch a aquells que no foren autoritats e prohombres. Lo seu posat, repenjats a les seus llances feia riure a més d'un dels vilatans vinguts a lo lloch, però procuraren que aquells no s'adonaren, car més d'un recordaba les batzacades e bastonades que sabia repartir la milícia quan lo cap los hi manaba.

Stant axí en bona espera, aqueix copista veié que lo poble senzill distreia lo temps fent jochs entre ells, sense distinció d'homeus e mullers, e sense fer gaire esment que llurs gestos foren d'acord a les doctrines de la Sancta Mare Església. Lo men esguard era agrados de veure com la Aireia corringaba amunt e aball ab la seua vihola entre los grups de vilatans, pagesos e ramaders, fent faècia e gresca de los anjells e també ab los bailets que saltaben temeraris la gran foguera.

Fou llavors quan lo cant de Patres Nostri Peccaberunt em féu voltar lo cap per albirar com los germans agustinians de Sanct Ruf, los qui tenien comanda de lo Priorat de Sancta Maria, que baixaven vers lo lloch, duent atxes a les mans. Los freres es mobien poch a poch per lo terraplé, seguint lo senderó que menaba de l'església de Sancta Maria. En aturar-se a prudent distància de lo poble senzill, restaren afilerats per tot lo camí del terraplé ab les atxes enceses, ab los caps cots cantant e encarats cap allí ahont moments abans només, los homeus que treballaven a lo cadafaleh habien enlestit la seua tasca de fusters.

X

De com aparegué lo cap de la milícia, lo germà benedictè que era lo capellà de la vila e lo scribà a lo peu del cadafalch e, après també arribaren les autoritats de la vila e de Barcelona, ab lo batlle e lo conceller al davant, ab los nous concellers, ab les seues mullers, e los prohòmens e, entre aqueixos lo Clobis del Hui.

Just baixaven de lo cadafalch los hòmens que havièn enlestit los darrers aranjaments que fou arribat a lo lloch del cadafalch lo cap de la milícia. E una mica més enrera venien departint lo capellà e lo scribà. Mentre finia lo cant de los frares agustinians de Sancta Maria, los soldats de la milícia en veure lo seu cap s'adressaren ab posat encarcerat, en l'endemig que lo cap los repartia instruccions per prendre millor fermesa dabant les autoritats que eren a punt d'aparèixer e fora tret de lo sperit dels vilatans qualsethol excés de l'ordre adient.

En aqueix punt d'alliçonament de lo cap de la milícia vingueren per lo camí dit de la Font del Temydor les autoritats e los prohòmens a caball, a passa lenta e ab los sous de ministrils e ministrers. Entre los prohòmens vaig entrelluscar lo Clobis del Hui ab la Theresia dels Casals e també a Carne de can Vidal e a Mercè Coloma que també a caball venien entre les mullers de los prohòmens e autoritats. En desmuntar, lo batlle Bernat Sa Torra féu senyal a lo cap de la milícia per què s'enretirés de lo lloch e deixés preferència a lo Conceller e a la seua mateixa persona.

Aprés de l'arribada de los senyors de la vila e la comitiva de Barcelona, aqueix copista pogué albirar com de lo camí de la vila venia lo romancer Aimeric. En abastar lo lloch ahont erem la Mireia e jo vaig veure que lo seu posat era en gran mesura considerós com si lo seu cap fos pres per moltes cabilacions e treballs e que no pogués dir-nos a nosaltres, los se amichs, puix que era així com jo sentia la meua persona ab l' Aimeric.

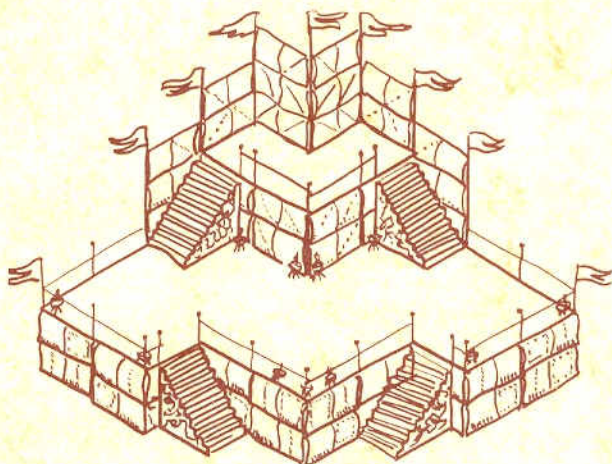
Mentrestant lo seguici pujaba a lo cadafalch d'ahont regirien la serimònia. Era palès lo sentir d'alcunes dames de lo seguici de beure de prop lo Conceller, en representant tant poder e també era palès lo afalagades per lo cas que aquest e lo cap de la seua escorta feien de llurs abillaments e també per llurs paraules que, malgrat que d'ahont jo estant no podia sentir, m'imaginaba plenes de ciència e en res menys que les dites per llurs homens e preferentment lo cap de l'escorta feia palès lo seu tarannà galant d'homeu que se sap ben plantat e de bon goberu ab les dames.

Estant jo axí, barrejat ab lo poble senzill ensems los meus amichs Aimeric e Aireia, e mirant los germans agustinians e lo capellà benedictè e també lo Clabis del Plui, no albiraren lo meu hàbit benedictè, car no m'era còmode d'iniciar paraules ni explicacions ab alcuna persona ab judici punidor, ja que a lo voltant de jo havia molta gatzara e coses que potser no foren conforme la sancta doctrina, fou quan lo batlle feu un senyal a lo Luys del Baró, arribat en algun moment no adbertit, que podia comensar la desfilada. Luys del Baró voltejà una falla e per lo camí que menaba de Rahona, aparegué lo inicial de la comitiva.

XI

De com aqueix copista pogué contemplar tots los entremesos, jochs e danses d'homes que feren honor a lo gran esdeveniment. E també de les contalles de l' Aimeric e de la Mireia que torbaren lo sperit d'aqueix monjo benedict.

Estant ab lo poble senzill e ab la companyia de los meus amichs, vaig alçar lo cap cot e a lo pla dabant lo cadafalç arribaba lo primer entremés. Vaig descobrir la llonga forma d'un arbre nu, acabat a dalt en una tofa de brancau verd. L'arbre no tenia les seues arrels en lo terra, ans que era sostingut per homen vestit ab quarniments de verd, que ab les seues mans e lo seu cos mantenía dret l'arbre. Del seu tronc penjaven cordes fetes ab enramades ornades ab flors de molts colors com són propis de la primavera e a l'extrem de cada corda havia ara un homen e adés una muller, axí fins tota la rotllana al voltant de lo tronc. Homens e dones ballaben entrelaçant llurs enramades a lo tronc.

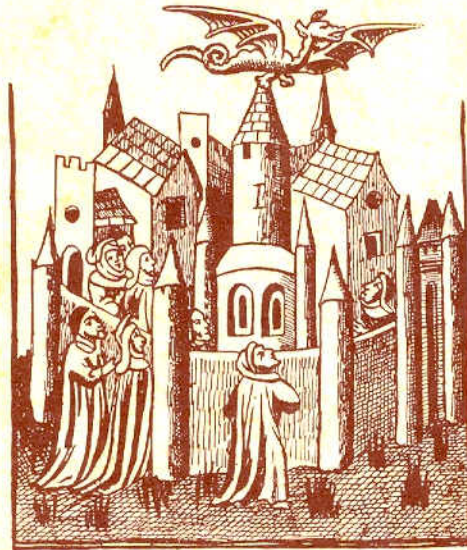
En veuint a lo meu record los dies primers de lo meu camí a Déu, que d'infant vaig estar a la capella d'en Marcús, situada a lo barri benestant de Barcelona. Eren los records d'aquells temps en que los troters que duien missatges de los prohomens venien a la capella d'en Marcús, ara a encomanar-se o adés a donar gràcies a Nostra Madouna de la Guia. Aqueixos records em portaben a lo meu sperit una professó de lo Corpus a Barcelona que vaig admirar ab l'aprentatge a mans de lo meu primer preceptor, e los concells d'instrucció que va donar-me per entendre los entremesos de la professó. Aqueix copista que sóch jo vaig veure en l'arbre de lo entrenés e en record de los concells de lo meu preceptor la imatge de la creu, bertader símbol de lo renaixement après la mort e los homens e mullers que l'entrenaben a los homens e mullers chrestians en la seua adoració a la creu, e axí lo vaig dir a l'Aimeric. Aqueix rigué sentint-me dir ço e afirmà que arbre maig o creu tant era, puix que tot era renaixensa e axí ho beia tothom en les flors e fruits que guarnien l'arbre. La meua cara debia ésser de sorpresa, ja que l'Aimeric conclogué que millor tornar a viure què lo que arribava ab les collites sortint de la tercera eixorca. Escoltant-lo dir ço, la Mireia digué paraules atrevides a la meua oïda ja que contà sense torbament que no hi havia millor collita que la fertilitat de l'amor, sia de los animals del

hose sia la d'homens e mullers feut parella sota los arbres com aquell, e que lo foder no és cosa de Belitre, ans tots hem sortit del colhabitar d'home e muller. E digué l'Aimeric també que convenia molt a la terra cathalana après la gran mortaldat de la pesta a los anys passat.

Encara era jo torbat per los mots d'escàndol que habien stat dits quan lo cambi en la música anuncià un altre eutremés. A lo lloch ahont abans hi havia lo dit arbre maig ara tiraba potades la mulassa, ab gran delect de lo poble senzill e també de les autoritats. Aqueix copista digué que era divertit en grau manera l'animal e que a lo nen Jesús debia haber-li agradat d'allò més a lo pessebre de Betlém. En dit ço, l'Aimeric tornà a fer burla de les meues paraules, que eren record de los concells de lo preceptor que m'havia ensenyat la Sancta Paraula abans de lliurar-me a l'abat de Sanct Clourenç del Munt. L'Aimeric, ab paraules que semblaben d'Albafimet digué que no imaginaba a lo dit pessebre animal tant quit e mossegador, llençant gitzes a tort e a dret. Dolgueren a lo meu cor aqueixes paraules d'offensa, però em calgué contenir que potser hi havia rahó en lo dit per l'Aimeric, axí com també en lo que digué la Mireia puix que segons la noia era la mula animal judiciós e tendre ab l'home, que només gitaba quan era scomés ab males voluntats. E era gran la seua bàlua, ja que més d'un casal s'havia ensulsi per la seua pèrdia. E la mula tenia tanta fidelitat com lo ca però que no s'enfellaonia per l'amo. L'Aimeric digué també que la mula era com lo bassall, ab compliment ab l'amo e lo ca era com lo soldat ensenyat a ser felló, e per axò, la mulassa que era senyal de lo poble senzill feia mostra de geni.

E ço que lo meu cap conteni quan sàbies eren les paraules de la noia que vaig sentir la música dita de l'Embrolla, coneguda per jo per què acompanyaba lo ball del drach de Sanct Florenç del Munt. Aqueix terrible animal que fou deixat per los alarbs per assolar la contrada, va ser mort per lo senyor de Wilardell ab la seua spasa de virtut que havia stat de Sanct Martí de Tours, e que ara està ab los paraments de lo Senyor Rei. E axí vaig relatar-ho a los meus amichs. E los vaig dir també que lo drach havia ocupat lo penyal dit la Cova del Drach, prop de lo meu aiunt monestir e per damunt d' ahont s'està lo convent de Sancta Agnès. E per congraciar-me de lo dit abans sobre l'amor entre homen e muller, los vaig dir la benaurada Sancta Agnès tenia patronatge sobre los enamorats. Lo meu sperit e los meus pensaments ara e adés rebien la mortificació de les respostes de l' Aimeric e la Mireia e esperaba les seues paraules que sense ser conforme la sancta doctrina eren plenes de nobes significances.

L' Aimeric més attent a lo drach e sense mirar-me va tornar a offendre'm dient si lo convent de Sancta Agnès era aquell que ell coneixia ahont entraven dos e eixien tres. Les seues paraules tornaben a ser punyents, encara que ço que havia dit també los meus oïdes ho habien scoltat de los serbedors e donats de lo monestir de Sanct Florenç del Munt. E abans que la meua resposta la Mireia va dir-me que la forsa de la spasa no era la seua virtut, ans es trobaba en lo seu poder màgic, optingut en ser forjada cent vegades dins la terra per los follets e après, refredada a l'estany de les goges una nit de llua plena.

Lo drach féu moltes voltades a lo davant del cadafalch e lo poble senzill rigué d'alló més quan escometé lo cap de la milícia fent-lo gran ensurt, e

fius lo l' Aimeric abandonà lo seu posat sorrut e se'n alegrà veient la cara de lo cap de la milícia. De mentre, gran era lo meu desconcert, puix que en les paraules de la Aireia que en res corregí l' Aimeric, feien més de bruixeria dels antichs que no pas de sancta sabiesa chrestiana. Quan lo drach s'enretirà, meditaba jo encara qüestions tan contràries a la Sancta Mare Església sense quasi adonar-me'n que la música era altra, dita per l' Aimeric com l' Entrellissada e que feia abis daltro joch.

Aleshores, sortí lo gegant, ab tal aparença de lo Goliath lo filisteu, que vaig quedar sobtat, puix verament en los seus modus e forsa e desafiantment em semblà terrible e perillós. Aprés d'ell, sorgí un homen que vestit a la manera antiga volia ésser lo rei David. Mentre es mobien e feien joch, vaig parlar a los meus amichs de la semblança que hi havia ab lo dit a les Sagrades Escriptures, ahont podiem copsar com qualsevol gegant, ab l'ajut de Nostre Senyor Jesuchrist podia ser vençut. Dit ço, lo romancer rumià estona e al capdaball digué que sí que era ben de cert, encara que lo David no solament pregava que també lluitaba, encara que fos homen de menor mesura. Que la mesura no fa la sabiesa e com també era cert que l'euginy era capaç de fer gran desfeta al poder, encara que aqueix fóra lo Casal de Barcelona, lo rei o lo mateix bisbe. Vaig ser temptat de proferir condemnació per aquelles paraules que de tot en feien judici aduers e punyent, però fitant l'esguard de l' Aimeric que em miraba

ab fermesa de qui coneix un secret ocult vaig restar mut e aclaparat dabant d'aquells amichs estranyts a la volentat de lo poder terreny e ecclesial.

Acabat lo joç de lo gegant e mentre es preparaba una construcció feta ab una pila d'homens, vaig veure com los homens salvatges contenien alguns homiens de los altres entremesos que s'atansaven a lo lloch de privilegi deixant en abandó los estris de llur entremés. Veient lo rostre ferotge de los homens salvatges e los seus vestits de pells d'anyell negre, vaig dir que quan ferésteers eren los homens que vivien abans a les cobes e los boscos. Tanmateix, la noia en digué si bé eren salvatges també habien posseït una sabiesa que naltros, habitants de convents e tiles, habiem anat perdent.

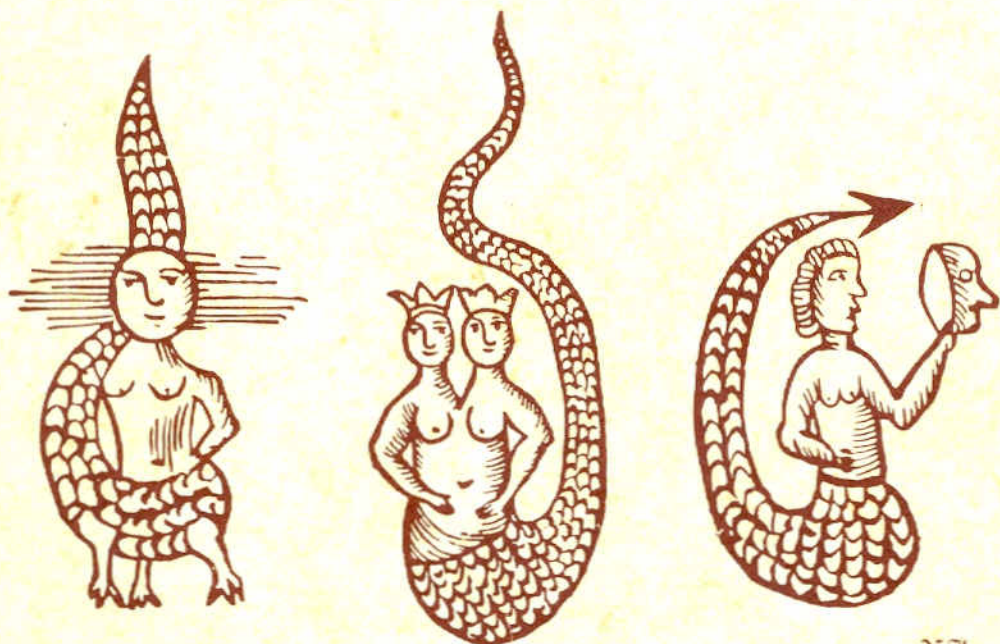
A la fi una pila d'homens s'enlairaren vers lo cel, feut una muntanya ab llurs cossos, coronada per un únic homen e la seua visió em féu pensar en una cathedral e axí ho vaig dir a los meus amichs e també, per gran turbament de jo, en la dita torre de Babel per los antichs. Sentint-me axí parlar, l'Aimeric digué que potser sí, però que a differència de la dita Babel ahont ningú no s'entenia e hi havia desmesura, ací la pila que feien aquells homens hi havia lo treball comú e l'amistat en alçar quelcom, que només aguantaben lo pes difícil de los que pujaben per la forsa, l'equilibri e la volentat. Vaig assentir los seus mots e vaig dir-lo que gran cosa em semblaba aquella construcció e que era la primera begada que lo meu esguard es trobaba dabant d'una cosa com aquella, e que només en una orasió un hoste de lo monestir va contar-me que a les terres de lo sud habien homens que s'enfilaben en construcció semblant. L'Aimeric digué que no era cas isolat, puix que a Tahüll, n'havia vist com aixecaben piles d'homens ab la mateixa destresa e que demandant-los lo significat d'aquell costum, los homens de Tahüll digueren que no ho sabien de cert, però que no eren cas isolat en los iudrets de lo Hirinen.

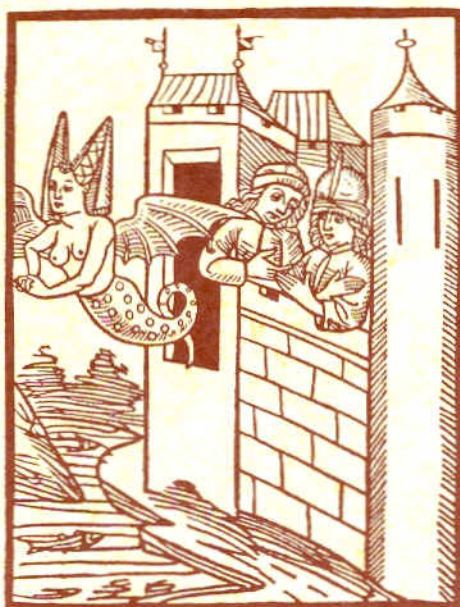
Aprés hi hagué lo ball de bastons, fet ab gran eurenou per los homens de la muntanya e de los ramats en entretopar llurs bastons de menar lo ramat e combatre los llops e altres perills en forma d'homens esbandits, e que aqueixos bastons també eren bons per saltar los rechs. Mentre los balladors picaven e saltaven, veient jo quau gruixudes e fortes eren llurs gaiates, l'Aimeric em digué que aquelles armes de guiar però també de scometre eren frempades al

foch. E també em digué que no fes cas només del que ell digués de lo que esguardabem, que ell no tenia tota la rahó, e que jo també només en tenia part, que per passar lo laberint no hi havia mai un camí tot sol, e que lo millor era saber de tots los camins.

Acabat lo ball de bastons, toruaren altres homens a fer balenta construcció uns damunt daltros encara que d'altra faisó que la primera, e jo em meravellaba cada cop més de quan forts e traçuts eren los homens que s'enfilaben per fer pila. Lo poble senzill los engrescaba ab cridòria e també rebien ànims de joglars e les mateixes autoritats. Vaig dir a l'Aimeric que semblaba que tots los que feien castell d'homens eren capaços d'arribar a lo cel. L'Aimeric rient digué que aquest frare que sóch jo comensaba a caminar altres senderons del laberint que no eren solament de lo senyor Déu, e que lo laberint era com lo castell de los homens, si arribaven a lo cel massa abiat no sabrien cap ahont continuar e voldrien fer pas entera per sentir ço que habien bandejat per la pressa.

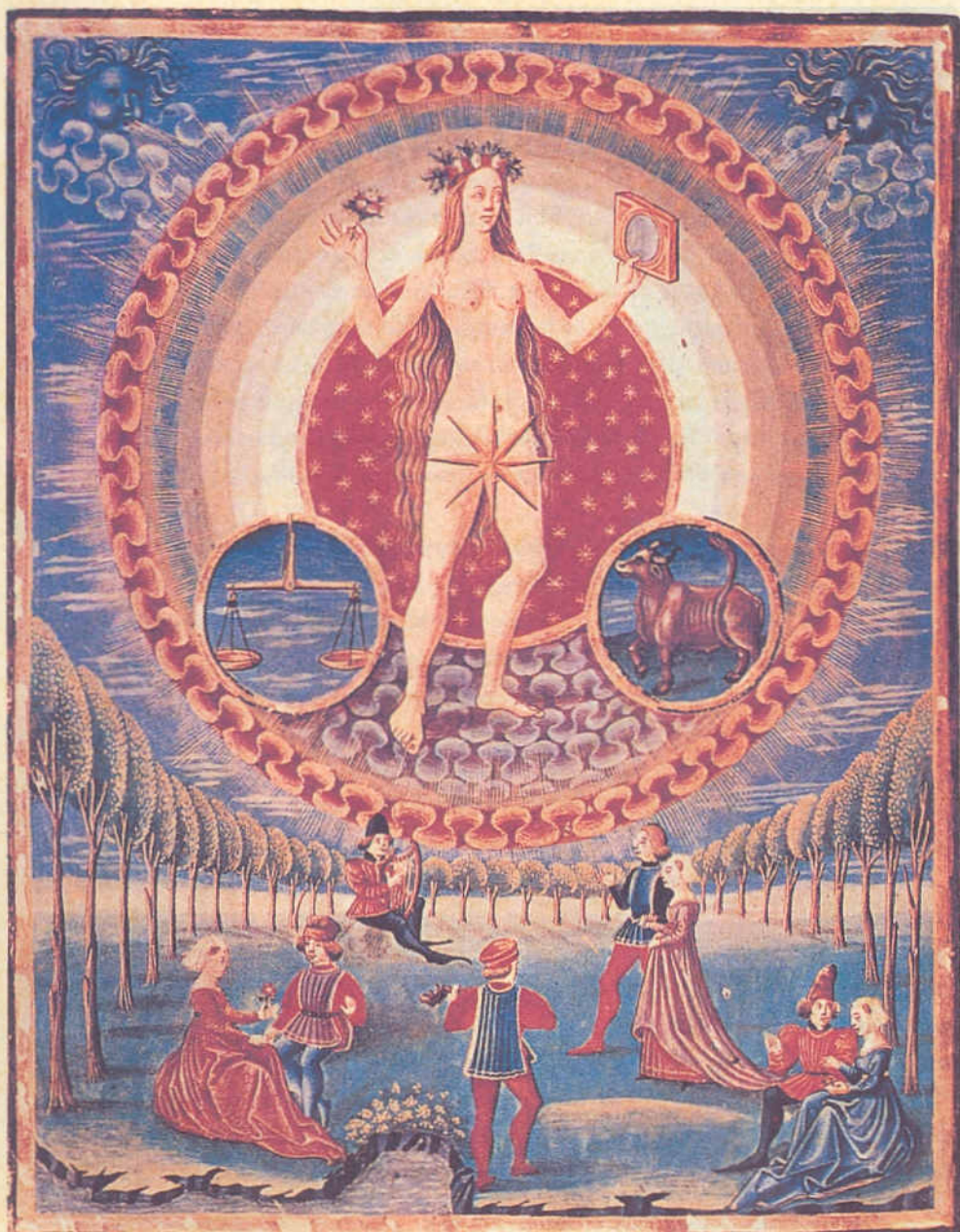
Après de dita construcció, hi hagué repic de los atabals e gran gernació de dimonis de l'infern ab lo Belitre a dabaut aparegueren dansant e feut molt de brega. La gent era molt contenta de veure'ls, inclús, la milícia es giraba per fitar-los e riure ab les seues ganyotes vers l'arcàngel de posat liró que els

vigilaba de lluny. La Mireia em digué que era molta més diversió jugar a lo diable que a lo arcàngel, que los diables que esguardabem eren temperadament dolents, més picardiosos que de l'inferu e que era de més diversió ser axí de dolent que no pas bo. Jo vaig reuyir-la un poch, però sabent que potser hi havia rahó en la seua sentència.

Tanmateix, en aparèixer la repugnant bibría enmig los diables, vaig sentir de cop altra begada tot allò és lo pecat bergonyós, e tota la luxúria de la qual és capaç l'home e la muller. Astorat, vaig veure que allò que a jo em repugnava a daltros probocava rialles e xiscles de goig. Hagués volgut que lo meu esguard no descobrís mai aquell cos de dona, mostrant les seues sines voluptuoses, coronat per lo cap de llop que llençava foc. Ahont havia de tenir les cames, hi havia escates de serp sota mies natjes arrodonades, e a la seua espatlla li sortien ales que no pas d'àngel sinó d'esser semblant a lo rat-penat. Estaba trasbalsat per la seua visió quan l'Aimeric digué a jo que la bibría era bertaderament especial puix que en ella convergien totes les pures d'homens e mullers. E ab un somris e veien la meua aparença, em preguntà quin dels animals representats en lo figurot torbava més lo meu sperit, e al restar sense la meua resposta e sempre sorríent em digué que l'animal que més paura em feia de lo figurot era parió de la Mireia puix que era l'animal que més gaubança e més perill tenia per l'home. La Mireia s'abraonà ab joç a l'Aimeric e lo besà. L'arcàngel havia mort a la bibría e ara los diables queien a los seus peus, e jo encara no m'havia refet de lo lluny que los meus pensaments pecaminosos habían portat lo meu sperit.

Ab lo cambi de música, l'esgarrifosa víbria desaparegué e lo seu lloch fou ocupat per los homens e mullers que habien de fer lo ball d'enramades. Ab ells, tot l'horror d'abans es feu fonedís e la pau tornà poch a poch a la meua ànima. Los balladors eren guarrits per flors a llurs vestits e feien tot de voltes agradoses a lo meu esguard, abans e tot del moment que van alçar la noia a lo mig de les enramades tibants. La Mireia departí que la noia alçada era a lo meu saber imatge de la Madonna Sancta Maria, e que en altro temps, també era venerada una gran mare dita Maia, e que era mare de los boscos, les flors e de totes les bèsties, e d'homens e mullers també. E que una e altra eren senyal de la fertilitat de tot ço que té vida e és viu. Que lo nom ab que era coneixida era d'homens e la significança cosa de la Natura. No vaig tenir judici de rebatre e també vaig donar rahó a l'Aimeric quan aqueix parlà de lo lligam que germanaba los homens e mullers en lo joç del ball. Tanmateix, malgrat no poder donar contradicció, em fou difícil acceptar que los dansadors finguessen semblança ab los selfs, tal com era dit per la Mireia en veient llurs vestits de flors.

Los homens salvatges feren encera alguns vilatans que cercaben d'apropar-se a lo lloch dels entremessos e habien proffitat alguna distracció de la milícia per fer guany a lo terreny. Hi hagueren paraules fortes entre los homens salvatges e algún vilatà e, també ab lo cap de la milícia que feia retret a los seus soldats per quan los homens salvatges habien de fer la tasca que era seua.

Après, restablert lo bon concert, endegà una música que m'era coneguda per quant jo l'habia sentit a la professó del Corpus de Barcelona, e que l'Aimeric em digué que era lo ball de l'àliga. E en dit ço, féu la seua arribada l'àliga ab lo seguici de dos homens que feien l'aligó. Veient la seua dansa, vaig sentir que era gran serimònia e gran respecte lo que despertaba a los sperits de vilatans e , també, de les autoritats. Fou un ball lent e greu, rodant serenosa, e los aligons que l'acompanyaben feien reberència en tot moment. De seguida vaig pensar en veient l'animal en l'Evangeli de Sanct Johan e la sobirania sobre los cels de la Sanctíssima Trinitat e axí ho vaig fer saber a los meus amichs, per saber nobes rahons que servien de turment e aliment alhora a lo meu sperit.

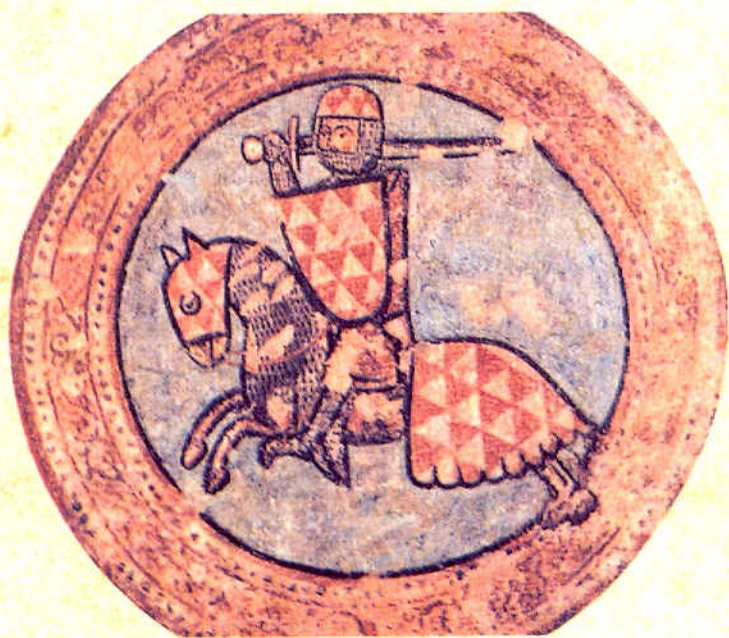
L'Aimeric no hi veia l'Evangeli ni tampoch cap cosa semblant a la Trinitat com era dit per jo, ans per lo romancer era paràbola sobre lo

poder quan és sobresgran e daltros, que en són súbdits. E que l'àliga era significança que com hi ha homens acabalats també hi han homens necessitats, que són los més e, que si volia trobar semblança ab l'Evangeli de Sanct Iohan fos cercada en la dualitat en totes les coses, que si hi ha lo Déu bó que ens ajuda a lo camí, també hi ha lo dolent que lo fa arduós. E que aquest monjo que sóch jo staba ara, acamallat ab un peu a los meus coneixements e daltro peu a los meus dubtes. En sentir-lo parlar d'aqueixa manera no vaig saber dir rahó contrària, puix que cada vegada copsaba la major sabiesa de l'Aimeric que entrellucaba los meus duptes, e per tot ço, minubaba la meua esma per dissentir.

Era gran lo silenci e respecte que havia regnat entre los vilatans mentre durà lo ball de l'àliga. Dit de lo Clobis del Jui l'altro dia a lo sen casal, lo ballador de l'àliga era l'únic bastaix que era escollit per concurs entre daltros per lo seu art e traça en lo ball. Aprés la serimonial àliga, los caballs cotoners feren gran contrast e molt sentida la gatzara que feu lo poble senzill en albirar-los. Tots los genets, turchs e chrestians duien torxes e spases a llurs mans. Ocupaben gran espai e lo soroll d'esquellins m'alegrà lo sperit. Abiat vaig descobrir que a les seues scomeses no hi havia maldat e braó sinó joch e enginy per fer riure a grans e xiquets, e també vaig veure que llurs spases no vessarien mai sang e llurs torxes no encendrien focs de dolor. La Mireia fent recordança de lo dit per l'Aimeric a lo Evangeli de Sanct Iohan, em feu noticia de que si només haguessen caballets cotoners del bándol crhestià e mancassen los caballets turchs, no hauria dansa e tampoc gaubança. Que sempre los homens cerquen

braó a daltros homens per natural, e que los que ací són genets de pau e rahó, a terra de los turchs són tant bergants e temuts com escurçons.

Era jo axí, fruïnt lo goig de tant bell entreniés, e sense esma per rebatre rahons sàbies, quan vaig sentir paraula dita per l'Aimeric a la Mireia, recordant que de combats molt més cruels e de sofriments fets per homen a altre homen ell n'havia vist en sobresgran mesura. E llavors vaig fer recordança de lo dit per lo Clobis del Jui ab rahó de l'Aimeric, segons lo qual era de nom bertader Jan dit d'Àreu e de nació occitàna e també palhàresa, e que fóra possible que la seua estada a la vila tingués motiu occult e no d'acord a la Sancta Mare Església.

XII

De com lo benaurat bisbe, lo prior de Sancta Maria Aymar de Cossand e los germans agustinians arribaren a lo cadafalch, e de com aqueix copista fou testimoni de la serimònia esdevinguda per lo anomenament de los nous concellers.

Acabat los entremesos e anats tots a la Font de lo Tenyidor, al só de la campana, lo meu esguard descobrí venint per altre senderó que menaba de l'església de Sanct Pere que era al costat de Sancta Maria e també a lo costat de Sanct Miquel e Sanct Seloni, a qui, per lo seu vestit e autoritat debia ésser lo bisbe, e que segons dit de Clobis del Jui, estava de visita a Sancta Maria per fer pactes ab lo prior Aymar de Cossand. Lo bisbe acompanyat de lo prior e, flanquejat per dos vicaris de lo bisbat, caminaba considerós enmig d'una escorta de germans agustinians portadors de torxes. Mentrestant la filada de frares del terraplé de Sancta Maria, aixecà los seus cants a Déu, e lo bisbe, en arribar a lo davant de la filada de frares s'aturà e no los digué cap cosa, ans semblà no voler interrompre los seus cants. E sense deturar lo seus cants la filada de germans agustinians féu camí a lo cadafalch e al final de tots lo bisbe lo prior e lo seu seguici. E sense deixar los cants, s'afilaren a los costats e graus de lo cadafalch mentre les autoritats de la bila e de Barcelona s'atansaren a rebre lo bisbe que també pujà a lo cadafalch ab lo seu seguici per ser de los que regirien la serimònia. Abaix restaren daltros prohomens, entre ells lo Clobis del Jui, que maldaben per atansar-se a lo cadafalch valent alguna colzada, hé que amagat a l'esguard de lo poble senzill, e sense deixar lo posat considerós. Los murmurs de los prohomens s'apagaren ab lo cant del Magnificat que los germans agustinians cantaben en honor a Déu.

E a senyal de lo batlle Bernat Sa Torra es féu gran silenci a lo lloch, per quan era moment de respecte e de record per los temps que vindrien.

Aleshores, lo Conceller de Barcelona e lo batlle Bernat Sa Torra s'alçaren drets e foren seguits per los nous concellers. Lo scribà que s'havia estat tots los entremesos a les escales de lo cadafalch s'entibà a fer la seua tasca e deixar notícia escrita de lo esdeveniment. D'ahont era jo, podia veure la cara de lo Conceller vingut de Barcelona, la qual semblaba mostrar lo causament del viatge e lo molt que habien durat los entremesos e jochs. Tanmateix, li restaba la dignitat pròpia de sobresgran cavaller e paraba amable atentitió a la serimònia, sense gest desplaent ni distracció molesta a aquells homens de la vila de Terrassa que eren a lo lloch. Per contrari, lo goig de lo batlle Bernat Sa Torra n'era palès e no mostraba destemplança per l'hora tardana, com tampoch per l'atrebiment de la vibria que podia offés lo representant de Barcelona.

Lo batlle Bernat Sa Torra demandà a una de les tres donzelles que a la rebuda habien fet obsequi a los nousvinguts, e recollí un pentó d'albergada ab lo senyal de la universitat de la vila e féu lo seu lliurament a lo Conceller. Aqueix digué paraules amables sobre l'obsequi e lo seu significat e, après, demandà a altra donzella de las de la rebuda lo preciàt pergami. Sense demorança, li donà a lo batlle e aqueix, alçant-lo ab la seua mà, lo mostrà a lo poble reunit que esclatà en cridària d'alegrança.

Enmig lo xibarri regnant, lo batlle Bernat Sa Torra e lo Conceller se feren lo bes e lo abraç d'agermanar. Après, lo Conceller féu senyal ab majestat a los dos nous concellers de la vila, e lo xibarri minbà per la espectació de lo que esdebindria après. Lo Conceller s'atansà a la darrera donzella e prengué de les seues mans una cadena ab lo scut de lo Casal de Barcelona e la voltà a lo coll de lo primer nou conceller, e li feu lo abraç serimonial. Après féu lo mateix ab l'altre nou conceller. Après, los nous concellers avançaren a lo bisbe e genollaren en terra, e aqueix los ba beneix. Los clams de lo poble senzill s'alçaren altra vegada quan los nous

concellers van ésser beneïts per lo bisbe.
Mentrestant lo batlle premia ab mans de
cobdicia lo preciat pergami.

En acabat lo serimonial, les autoritats de
la vila e de Barcelona, los prohomenus e las
sebes mullers, axí lo bisbe lo prior e los
germans agustinians, marxaren en comitiva
de a peu. Vaig voler demandar rahons de lo
pergami e de lo significat de lo serimonial a
lo romancer Aimeric e vaig girar-me vers
ahont ell era. Malauradament, tant sols vaig
albirar a la Mireia, però no a l'Aimeric.
Demandant la seua amiga, aqueixa em digué
que no m'amoïnés, que ja tornaria ab lo ball
de cloenda.

XIII

De lo sobresgran ball que hi hagué, de los duptes que vingueren e de com aqueix copista Jacme Benavent eixí de la vila, de com coneixé lo Ferran e de com va demandar confessió a los germans cartoixos

Quan la vista perdia les lluminàries de la comitiva, ab gran esclat de música e diferents veus de los vilatans s'endegà lo ball sense nom, que era lo fet per tothom ab peus e mans per dansar. A primera volta, només lo poble senzill e los joglars saltaben e feien gestos d'alegrança. Aprés, a poch a poch, vingueren los entremesos e les piles a afegir-se a la gernació que, il.luminada per les torxes, feia gatzara, barrejant-se alguns que encara duïen maneres de caballets cotoners o de balladors d'enramades. Los soldats de la milícia, lliures de lo seu cap, deixaren les llances a una banda e també s'uniren a la gresca. Però la meua sorpresa augmentà d'alló més en albirar alguns prohomenus que venien de lo castell per gaudir de lo darrer ball.

Fitant-los, ab los seus cossos allargassats per ombres que feia lo foc de les teies, vaig encantar-me en un racó. Era jo reflexionant sobre coses extrabagants e, sobretot, en los mots dits per l'Aimeric e la Mireia en esdevenir-se los entremesos.

Vaig trobar-me al bell mig de la gent que ballaba, sense saber del cert que hi feia. Ab esma involuntari cercaba ab los meus ulls a l'Aimeric e a la Mireia. Dues begades vaig ensopegar ab lo capellà de la vila e dues begades vaig fingir de no veure'l, malgrat la semblança de lo seu hàbit e de lo meu. L'atzar em lliurà de ser vist, o potser fóra que lo germà benedictè duïa un garrafó de vi dissimulat sota lo braç e no volia ser vist per altro germà de l'ordre.

Après, vaig albirar al lluny d'ahont jo era la figura de lo Clotis del Jui parlant ab altro comerciant e vaig fer debers ell. Tanmateix, en ser a la hora, vaig canviar lo meu caní e lo meu pas s'extravià entre alguns joglars que bevien e veien els acudits d'una muller grossa e belluda, que quan obria la boca ensenyaba unes dents negres com mai no havia jo vist. E mentre albiraba aquestes imatges desplaents que començaben a enfollir lo meu senderi, la Mireia aparegué sense remor a lo meu costat, a semblança de com aquelles fades que ella contaba, e la seua presència e la seua mà a lo meu braç me donaren confort. La seua cara era tapada per la màscara e duia la bishola penjant a l'espatlla. Vaig voler que es llevés lo seu ocultament e esguardar altre cop la seua cara blanca ab lo cabell com blat que li lliscava damunt les temples. E per turbament meu, fou com si lo meu pensament hagués estat coneixut per la Mireia, puix que féu l'acció de treure's la màscara per parlar-me.

A prop de jo, la Mireia me digué que l'Aimeric em volia bona sort e que millorés la meua salut, e dit ço vaig entendre que era comiat e que ja no sabria mai si l'Aimeric era també lo dit Jan occità, dit d'Àrreu, e qual havia estat la rahó de tanta premura. Demandant-li, la Mireia em digué que fóra voluntat sàbia e no capellici de los seu amich partir abui de lo lloch ahont havien estat testimonis de fets e joies tan notables. E també em digué que Aimeric era un nom de la seua coneixença a alguns indrets, e que a daltros indrets eren daltros noms los de coneixença, que a Àrreu era Jan e que ací era Aimeric e a daltros llochs eren altres noms los de coneixença. Que a Àrreu era Jan e a arreu era daltro lo seu nom puix que lo nom era niciesa que podia ser mudada, que no lo prócer. Per ço que a pochys dies serien tornats a la vila ab comesa secreta que no era de combinença a lo meu coneixement e que fora millor que jo fes negació de la coneixença de l'Aimeric. Per ço si ens tornaben a aplegar seria cosa de fat o fortuna.

La seua mà premia la meua e a lo meu judici era segur que si la deixaba m'ompliria lo desconfort. E encara vaig demandar més noticia per la comesa de l'Aimeric, puix que a lo meu més interior tenia coneixement de lo poch temps que la Mireia em seria companyia e lo meu més dins em deia que lo meu senderi era pres de la seua dolcesa. E la Mireia em digué també que no tingués desassossec, que la comanda secreta de l'Aimeric era cosa justa e de bon propòsit per a molts homens e mullers, encara que per daltros fos furtiva e il·legítima. E apartant-se de jo un poch, em digué que l'Aimeric l'esperaba a lloch apartat, ahont no hi havia festa sinó només ell ab dos caballs.

Vaig demanar-li altra vegada, però molt d'homens e mullers sent corrúa que encapçalaba un ministril ab la seua tarota va allungar-nos sense poder abastar-nos. La meua mà s'obria e volia franquejar la corrúa puix que la Mireia era a poch abast però inabastable. Los calfreds em tornaren per tot lo cos en veure la Mireia com es posaba la màscara e s'allunyaba fent a Deus ab la mà.

Los empenyiments em tornaren a atansar a los joglars e la dona de les dents negres, e jo sentia lo desconhort per la partida de l'Aimeric, e sobretot e a desgrat de lo meu judici de la Mireia. Aquells joglars e la dona em foren del tot diferents a l'aparença que tenien l'Aimeric e la Mireia. Hi havia quelcom esfereïdor e propi de la disbauxa que jo no podia sofrir. E fou llavors, quan vaig començar a sentir lo fàstic que hi ha en l'home e a lo seu voltant, e lo meu sperit cercà aixopluc en imatges de conhort, però aqueixes no vingueren de la doctrina de la Sancta Mare Església ans sí de coses que aqueix copista només podia associar a la naturalesa dita sense llei chrestiana.

Vaig córrer lluny dels joglars e la dona grossa, e vaig prendre camí apartat de lo soroll, cercant tornar a trobar lo rxomancer e la noia. A la fi, vaig anar

a raure a lloch dins la forest, ahont ningú no hi havia. Tanmateix, la música, tot e que apaïbagada, encara arribava, sense distinció clara d'instruments, només com remor. Assegut a lo pla de terra, a la fosca e ab lo cap cada vegada més tèrbol, vaig imaginar que potser feia poch l'Aimeric e la Mircia habien estat allí ab los seus cavalls, abans de la partida a lloch inconegut per a jo. Llavors, lo meu sperit fou entraït per un sobresgran desfici e vaig sentir-me estrany a allò que estava succeïnt al voltant de lo cadafalch. E fou llavors quan vaig convenir que no em veia capaç de seguir lo meu camí a Sanct Cugat, com tampoch em veia capaç del retorn a lo meu convent de Sanct Florenç. E tampoch veia de quina fairsó podia donar compliment a l'encàrrech de lo Clovis del Jui, e que duptaba que lo comerciant que m'havia fet comanda de la chrònica entengués los meus motius, sens fer escàndol e queixa d'allò que em turmentaba e que no fóra bo que posés en scrit e tampoch en paraula dita.

Mentre prenia un senderó de la forest, apartant-me de la remor e quan lo resplendor al cel de les torxes quasi no es copsaba, vaig albirar davant meu eunig los arbres una lluminària escassa e tremolosa. A lo primer, lo meu ànim apressà lo meu pas per arribar a la lluminària, après vaig sentir paura per si es tractaba d'alcun estadant del bosc que no era homen o animal, e a lo final va ser de més forsa lo inconegut e ab lo prec e l'oració per fer combat ab la paura vaig fer camí ab pressa cap la tremolosa llum.

La meua ànsia tingué sosegament quan vaig albirar que la lluminària era de gresol que era dut per un homen que feia camí. Vaig sentir ab estranyesa que lo meu desig no era de trobar homen nascut de dona, ans si de trobar fada o silf. L'homen va saludar-me e demandà si lo meu camí era lo seu, ço és a Sanct Jacme de Vallparadís ahont l'homen, dit de nom Ferran, era ocupat de proveïr les ritualles e forniments de los frares cartoixos. Los meus pensaments feien barata de lo meu destí, e potser la pregària dita va predisposar lo meu sentir a cercar concell d'un germà d'altra ordre.

Lo poch camí fet ab lo homen va asserenar lo meu sperit. Lo Ferran se'm va revelar afable e expansiu e potser va llucar lo meu capteniment. La seua barba e la seua calbesa donaven serenor a la seua faç e even fiança de lo seu procedir. E ço era conhort per l'ànim d'aqueix copista que tenia temença de tot.

Arribats a la Cartoixa de Sanct Jacme, va acollir-nos lo frare que té mester de custòdia de los llibres, los tractats e totes les coses de bàlua de la Cartoixa. Lo dit frare va accedir a scoltar la meua confressió. Isolats en una stança e sense cap cautela vaig fer relat de lo succèit e de les paraules de l'Aimeric e de la Mireia. A poch a poch vaig veure com lo germà Domènech mudaba la seua semblança, insospitadament va alçar-se e com si fos engrandit, va fitar-me ab mirada considerosa e ab ira digué que eunudís la meua blasfèmia que era indigne d'un monjo benedictè com era jo, que ço de parlar de silfs com de sants venerats, era fer semblança de los sants ab los diables. E ab paraules de Sanct Bru va dir-me que era blasfèmia tot allò que no venia de la Trinitat. De lo Pare que no fou engendrat ni criat, ans sí ingènit, e que lo seu Fill que no fou portat d'origen ans sí ab lo etern de la seua substància. E lo Sperit Sanct en va ser procedir, e per ço de lo Pare deriva tota paternitat en lo Cel e en la Terra. E lo germà Domènech sortí ab forsa de la stança e cridà a lo Ferran que foragitès aqueix copista de la Cartoixa, com si lo cartoix fos castlà e la cartoixa fos castell.

Ab lo meu ànim abatut per la forsa de l'intolerància de lo cartoix, la meua persona fou presa de tants tremolors e calfreds que vaig sentir com lo meu senderi fugia de jo. Les cames em feren fallia e tot l'entorn s'esbai a los meus ulls.

XXIII

De com aqueix copista ha refet la seua salut, de lo departit ab lo dit Ferran e de lo requeriment de lo Clobis del Hui per rahó de la meua salut e d'aqueixa chrònica

Dimecres XXIII de dit. De la luctuosa nit en que lo meu senderi m'abandonà e lo meu cos va fer falliment, faig sojorn a la casa lo Ferran, homen compassiu que va tenir a bé recollir-me a la seua casa, e que ab lo seu compliment e ab los remeis de la seua muller han guarit lo cos d'aqueix copista que no lo sperit.

Segons dit de lo Ferran, les festes són acabades e lo poble ha tornat a los quefers acostumats après d'esbrogar los carrers de la vila. Mossèn Clobis del Hui fet sabedor de lo meu destret, va venir a inquirir per lo meu stat quan encara jo era desmaiàt e esmaperdut, e acunculat de lo meu repós, deixà comanda a lo Ferran per que fos atès a dispendi seu. Abui, he finit la relasió de los fets succeïts. Abui també, lo Ferran ha fet llegida de lo manuscrit e hem departit llargament, donant-me concell de guardar aqueixa chrònica o d'aflamar-la, per axí, perduda o consumida no ha de portar més destrets a aqueix copista.

Abui he stat companyia de lo Ferran en los seus quefers per les stances de la Cartoixa, ço és perque abui, les meues comes sustenten aqueix monjo. Lo dit Ferran ha esdebingut homen distint a lo cregut per aqueix copista. A despit de los mateixos cartoixos, lo Ferran m'ha dit que era juí e mercader a Barcelona, que va fuir per los abalots quan lo call va ser assaltat e, ell e daltros juís van ser desposseïts de les seues heretats e pertinences. E los que han confrontar ab los abalotats van ser colpits e acoltellats. Per ço lo Ferran e la seua familia van enfuir-se abandonant los cabals, la casa e les mercaderies.

Lo camí va menar-los a Vallparadís, ahont lo venturós atzar féu que los frares cartoixos fossin carestiosos d'alcun homen destre en lo mercadeig per

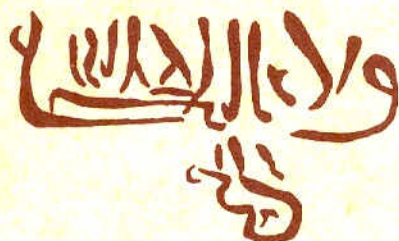

lo proveïment de vitualles. E lo Ferran, fent ocultament a los cartoixos que era juí scapat, albergaba ab la seua familia a Vallparadis en concòrdia ab los frares, que reclusos en la Cartoixa per los seus quefers ordinaris només demandaben de lo Ferran lo seu bon offici de mercader, seus voler notícia ninguna de la seua probinença.

Lo Ferran m'ha fet confidència de les seues cuites per la intolerància d'alcuns homens que eren enfellonits per la fam e l'empobriment, e també ha fet comparança d'intolerància ab lo meu succés ab lo germà cartoix dit Domènech. Lo juí e aqueix monjo hem departit de lo dessasenyament de los homens que prenen bàndol intransigent e de los fets cruels a que són duts per la seua intransigència.

Per les stances de la Cartoixa, fent camí ab lo Ferran en lo seu mester de bescanviar les bugies consumdies, lo juí e aqueix copista hem arribat a la capella que era deserta. Lo Ferran, après de fer lo bescanvi de bugies e seguint les paraules de conversa dites, ha encaminar a la portella que menaba a lo claustre. En dita portella, aqueix copista relasionaba a lo juí los seus duptes esdebinguts per les converses ab los germans franciscans que eren companyia de lo Auselm Turmeda quan va esdevenir infidel. Lo Ferran ha detingut lo seu pas e fitant-me ab posat considerós que m'ha portat lo record de l'esguard d'Aimeric al meu pensament ha demandat si no era cosa singular la concòrdia entre el juí e aqueix monjo benedictè. E lo seu dir, pla de paraules dites e pregon de paraules sentides, ha fet

advertiment de la situació incongruent e singular. Co vol dir que és desuet que en la capella d'un convent cartoixà, un monjo benedictè fes confidència de duptes de probinença franciscana a un juí furtiu. E per fer més incongruent e singular la circumstància, aixecà un tauler ab la imatge pintada de l'arcàngel Sanct Miquel que està plaçat dessobre la portella. Dessota lo tauler he albirat grabat a la pedra uns signes que a tot segur m'han aparegut semblants a los traços que los alarbs fan servir per scriure. Lo Ferran ha refermat lo meu afigurament e m'ha dit que los signes tenen la significació en la scriptura dels àrabs de que no hi ha altro Deu que Alà.

Lo scrit que los dies precedents a lo meu defalliment hauria estat rahó de lo meu scàndol, abui ab estranyesa per a jo ha estat deler de saber lo fonament d'una inscripció infidel en una església chrestiana. E certament com ha estat dit per lo Ferran que era singular que un juí furtiu e un benedictè amb duptes franciscans esguardessim una inscripció àrab en una capella cartoixa. A los oïdes ens ha arribat la fressa de passes. Lo Ferran ha deixat lo tauler emplaçat e, abans de ser trobats per l'homeu que venia, a ben segur un germà cartoix, hem sortit per la portella a lo claustre.

Rebent a casa lo Ferran, dabant la meua abidesa per fer compliment de la comanda de lo Clobis del Jui e ensems ab la paura de patir destrets per lo lliurament d'aqueixa relasió, que a ben segur que a lo comerciant, li pareixeria d'Albafumet que no de monjo benedictè. Lo Ferran m'ha fet concell de fuir a indret ahont aqueix copista fora inconegut, puix que jo no era desitjós de retornar a Sanct Llorenç del Munt com tampoch de fer camí a Sanct Cugat. Altro motiu per fuir és que segons dit per la Mireia, en dies binents, la meua coneixença ab l'Aimeric podia ser atzarosa per aqueix copista. Lo Ferran m'ha fet offeriment de fuita emparat ab abillament de fraginer e valent-me d'una corrúa de mules que ha de partir a Mauresa ab comanda de la Theresa de los Casals per fer mercadeig. Donna Theresa de los Casals, mestressa de l'hostal d'Alberiques, de qui jo tiuc coneixença per lo Clobis del Jui, segons dit de lo Ferran és dama deferent e de confiança puix que té coneixement que lo Ferran és juí furtiu e no li ha fet delació.

XXII

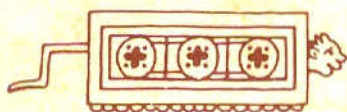
De com aqueix copista fa fuita de Terrassa, de com a la Rocha de la Spaa coneix a Pau de Bellbiure e a mossén Johan, e del cloure e lo destí d'aqueixa relasió

Dimecres XXIX de dit. Aprés la determinació de seguir lo concell de lo Ferran, he fuit de Terrassa ab ell e los traginers e que van a fer comerç a Mauresa. Avui a lo migdia hem stat arribats a la Rocha de l'Espaa dita també Sanct Salvador de les Spases ahont romanem fins demà quan arribaràn los traginers de Vilafranca que també fan camí a Mauresa per fer mercadeig de capells e de draps vermells, e los dos estols de traginers faràn companyia sola per anar a Mauresa.

D'ací estant en la rocha forta de la Spasa, he pujat a la torre que és feta de morter dur ab pingolenc e ab pedra esmoladora, e he albirat la muntanya de Montserrat ahont los germans benedictes de la Madonna Bruna ab lo seu prior Vicenç de Ribes regeixen los destins de lo termenat de la muntanya e los alous de lo monestir. És la primera abinentesa que esguardo ab deteniment l'aparença singular de la muntanya, que només m'era notfcia per la relació que habien fet altres germans de lo convent de Sanct Florenç. Staba aqueix copista en la plaent contemplació de Montserrat quan ha sonat com un lament de música que per los sons arribats a los meus oïdes m'ha portat lo record inquietant de la Mireia. Lo meu sperit ha stat pres de goig e complaença e alhora de turment e desconhort.

De sobte, lo meu pensament s'ha buïdat de la sancta muntanya e de la Madonna Bruna e, encegat per lo dolç record de la Mireia, he baixat a més córrer les escales cap a les stances interiors. Lo meu senderi ab més judici que jo mateix assenyalaria que les musiques que sonaben eren diferents de les que arpava la Mireia ab la seua vihola. Arribat al lloch ahont sonaba la música, e com lo meu judici m'anunciaba d'autubi, no he

trobat la Mireia e tampoch l'Aimeric, ans he trobat lo Ferran e altra homen que scoltaben com un músich sonaba una sambuca, dita també vihola de roda. Lo Ferran ha copsat en la meua aparença alcuna cosa de lo meu desbariar, e m'ha atansat a un escó per seure.

A ben segur la meua aparença era tant sommoguda que deuria amoïnar lo Ferran e los altres homens perquè lo sonador ha deixat la vihola en una lleixa, e tots han restat spectant la meua serenor. Quant lo sossegament ha arribat a lo meu sperit, lo Ferran ha fet presentació de los homens,

primo lo qui sonaba la sambuca, dit de nom Mestre Johan, e que fa albergada a Sanct Salvador de les Spases per fer interpretació a lo cathalà de lo Speculum, un tractat hebraic de com lo foder entre homen e muller, de los remedis de lo molt foder e de les cures, unguents e triandes que són empara a lo foder. Lo tractat, segons dit per lo mateix Mestre Johan, és comanda de Donna Anna de Mata que fa stada a lo castell de Cubells, prop de Sancta Maria de les Abellanes. Dit de lo Mestre Johan, lo tractat és millor que lo del metge franciscà Arnau de Milanova, dit de nom De Coitu. E serà profitós per tot homen qui té amistançada, que lo Speculum és tractat de medicació e no relat lliceiciós. L'altre homen dit Nau de Bellbiure, lo qui és malalt d'amor e ha ser vingut aci per ab la confiança que lo Mestre Johan ab la seua ciència tenia cura per la seua affecció d'amor.

Lo meu abillament de traginer que no de monjo benedictè, m'ha donat llitentia per fer relasió sense cautela de lo meu desassossegament per la música sonada e per la dolcesa de lo record de la Mireia, que a tothora té a lo meu ànim e que és com un foeh que crema lentament lo meu sperit. Mossèn Nau de Bellbiure ha dit paraula sàbia que lo meu patiment és d'amor, e que si és dona daltro potser podré guarir alcun dia. Que ell és malalt per seua mateixa maridada, e que ço és camí erm que mena a cap destí, per ço, dit per lo mateix Nau de Bellbiure, lo seu senderi comença a fuir sense que ell pugui fer alcuna cosa.

Mossèn Johan m'ha donat coucell de lo meu patiment, que no és cosa material de la còrpora, per lo que lo tractat Speculum té cures distintes, ans

és cosa de l'ànima e de lo essencial, e que sols pot ser curat per lo quefer intens, per la forsa de l'oració o per l'encantament d'altra dona. E sense lo seu coneixement de la mena condició de monjo benedicta, m'ha aciençat de que dit concell no era conforme la Sancta Paraula. Segons dit de Mossèn Johan, la seua familia era de condició benestant, e ell havia seguit alligonament d'un fratre de l'Ordre de los franciscans spirituals e aquestos eren dits heretics per la Sancta Inquisició de lo temps de lo rei Jacme II.

Les paraules dites per lo Mossèn Johan, han tornat a lo meu pensament los destrets que pot portar a aqueix copista lo lliurament d'aqueixa chrònica a lo Clobis del Pin, puix que a ben segur no serà conforme a la comanda de lo comerciant, e potser en pot fer lliurament a les autoritats de la Sancta Mare Església. Ab tot, aqueix copista ha donat paraula d'acompliment de l'encàrrech de la chrònica a lo Clobis del Pin, encara que ço em porti destret.

Demandant a los presents per la Sancta Inquisició, lo Mossén Johan ha relacionat que de lo temps de lo rei Jacme III, semblaba que fossin finits los cathars, los baldesos, los fraticellis e tots los altres chrestians heretics, però vertaderament aquestes doctrines encara tenen deixebles e, la Sancta Inquisició fa punició ab forsa a los heretics que captura. E ha dit també que quan lo Bernat Gui, inquisidor de Tolosa va tenir qüestions e disputes ab un frare franciscà dit de nom Guillem que era seguidor de Bacon e d'Ocam e amic d'Ubertino de Casale. E sobretot per les qüestions que van tenir quan los fets luctuosos de que van ser particeps abdós, van succeir en un monestir prop de Turbia, lo Bernat Gui va scriure lo Manual de l'Inquisidor, que abui és compendi fonamental de tot inquisidor.

Lo Pau de Bellbiure ha dit que encara que la Sancta Inquisició persegueix tots los heretics, los germans benedictes, los germans franciscans e germans d'altres ordres acullen los furtius si no han scomés falta gran o delict. E çó és axí per la poca abinença entre los germans dominics e los germans d'altres ordres, puix que los germans dominics no coneixien tolerància per l'encaçament de tothom semblant a heretic, e sembla que la seua ànsia és més forta quan a lo seu afigurament, lo heretic és heretic d'altra ordre. Per çó que los furtius, siguin juís scapats, dualistes o daltros homens

ab pensament no conformes ab la Sancta Inquisició, cerquen acolliment en los monestirs d'altres ordres, que no la dominicana, e dites ordres los fan comanda de quefers concordants ab los seus mesters e bons officis.

Lo Mossèn Johan, en lo departit ha dit que tenia coneixença d'un benedictè inculpat per heretic, e que ab lo seu origen inconegut té mester d'il.luminador en lo castell de Sa Guàrdia, ahont hi havia un escàs scriptorium per quefers de lo scriptorium de lo monestir de Montserrat. Lo inculpament de dit benedictè era coneixença de lo prior Vicenç de Ribes, lo qui consentia lo statge de lo germà furtiu en un castell de lo termenat de lo Priorat per los seus bons officis d'il.luminador, e per ço dit germà furtiu assistia a lo germà il.luminador Antoni Verjús en los seus quefers en lo llibre singular e de gran bellesa que es fa a lo monestir. A la meua demanda de lo tocant a dit llibre, Mossèn Johan ha dit que seria llibre significat, ans que no tenia coneixença de tot el que havia d'encloure, però que tenia notícia de la partida que contenia cançons e danses per los pel.legrins que feien albergada per les nits a l'església, quan l'alberg e l'hospital eren plens. Ço havia stat dit per un copista que interpretaba les puntuacions de música daltros llochs a la scriptura de música de Ripoll. Lo copista de música havia sojornat a la Rocha de la Spasa, e també havia dit que per los copiosos mesters de lo scriptorium de lo monestir e de los altres petits scriptoriums de lo termenat, lo prior Vicenç de Ribes era menesterós de més copistes, scribaus e il.luminadors.

Après lo departit e quan la claror de lo dia s'ha consumit he restat sol a la stança ab pensaments de determinació. A lo poch temps, lo meu amic Ferran, ha tornat ab un gresol per fer llum, una gerra de vi e un plat ab ferregada, unes menges fetes ab sang, fetge e freixura que són usuals de los traginers. He agrait les menges e la lluminària a lo Ferran, e a demanda meua, lo meu amic juf m'ha deixat sol per lo scriure e lo concloure d'aqueixa chrònica.

Lo departit ab los meus amichs absents e la solitud de la stança han asserenat lo meu ànim. Enmig les ombres de lo gresol, albiro ab quimera lo semblant de la Aireia, que ja no ab paura ans si ab entristiment e melangia. A lo meu record són vingudes les paraules de l'Aimeric quan los meus nequits per la visió de la víbria, ço és que la muller és lo animal de més perill

a l'home, e ara sóch coneixedor de la natura d'aqueix perill. En la lleixa hi ha la viljala de roda que em porta la dolcesa de lo record de la Aireia. La meua mà ha amangagat la sambuca com si la seua natura no fos de fusta, los meus dits han resseguit la corba de l'instrument arrodad com galta o natja dura e brunyida. En lo resseguir, les puntas dels dits han tocat altra matèria de natura rugosa e different, e ço ha trencat lo encantament de lo meu pensament. Ab tafaueria he atansat lo gresol a la lleixa e he trobat al costat de la sambuca un lligall ab dues relacions diferents de lo nom de lo lloch. Ab deler tafauer he fet lectura de lo lligall que té dues parts. Primo és la que diu que lo nom de la Rocha de la Spaa és per lo declivi spatat de rocha que fa lo tossal fort per la defensa. L'altro scrit diu que lo nom és per quan Ramon Berenguer el Gran ha tenir contesa ab los alarbs en aqueix lloch, lo dia de la Transfiguració de Jesuchrist. Segons lo scrit, durant lo combat, los cavallers chrestians eren ací la Rocha sostenint lo fort ab penúria, e lo bon Ramon Berenguer demandà emparança a Jesuchrist, lo Salvador de tots los homens. E l'empara arrivà miraculosament en forma de spases que han caure damunt los alarbs, e per ço lo nom de la Rocha de la Spaa. A lo meu judici, abdues explicacions tenen significança versemblant.

✠✠

Mittbrat

Per lo llegit en lo lligall, lo meu ànim em porta al pensament lo departit ab Mossèn Johan, debers lo meu patiment d'encisament per la Mireia. Ço és lo que només tinc cura ab lo quefer intens, ab la oració o ab altra muller. Lo meu sprit té xacra per amor e també té xacra per los duptes sobre lo camí chrestia, puix que de camí chrestia àdhuc n'hi ha més d'un e que cascún homen chrestia pot fer lo seu camí bertader a lo seu judici e different a cascún altro homen. Que lo Ferran, l'Aimeric, lo Mossèn Johan, lo Hau de Bellviure e la Mireia, e daltros homens e mullers que he conegut no són bergants e malèbols. E ab la certesa de que alcuna cosa és bertaderament allà que sembla. Que sota la crosta és soterrada altra significança e sota d'altra significança és soterrada altra crosta, e cascuna crosta té dessota la seua significança e cascuna significança té dessota altra crosta, e axí perpetuament.

Adhuc ço és en aqueix copista benedict, aflamat per pensaments oposats, ab duptes herètics, ab mal d'amor e ab abillament de traginer de poble senzill. Com a ben segur que no sóch com la salamandra que fa stada en lo foç sense aflamar-se, axí abui, jo, Jacme Benavent, prenc determini de donar aqueixa chrònica a un troter que fa camí a lo castell de Barberà, ab comanda de que faci lliurament de dita chrònica a Mossèn Clobis del Plui, e que dit troter rebí a lo meu nom los sous acordats ab lo comerciant com a soldada. E aqueix copista que sóch jo faig camí aqueixa mateixa nit a destí inconegut, ab lo deler de trobar lo meu camí de lo laberint.

XIII

Crida per festa colenda que fa l'honorable mossèn
Francesc Massip, ciutadà honrat

A llaor e glòria de Nostre Senyor Déu Jesuchrist, sense el qual
ninguna cosa pot tenir bon principi ni fi, e de Nostra Dona Sancta
Maria mare sua e del benabenturat Angel Custodi e del gloriós Sanct
Jordi, patró singular de la precel.lent reial Corona d'Aragó, ab l'adjutori
e protecció dels quals la nació cathalana, spectable entre totes les del món,
espera passar entre tants destrets sense perill de destrucció.

Ara oiats que us fa hom a saber que per exaltació de la present
solemnitat, tota persona de qualsebol llei, estament o condició sia,
onsebulla que tinguen sos domicilis, és exhortada a celebrar ab goïgs,
plaers e alegries e ab sons e cants de gran jubilació, tocant hacins e
altres coses en demostració d'aquesta jocunda festibitat e encenent en les
nits e tenint lluminosament aflagrades grans alimares e farons en los
campanars, torres e llochs alts e eminentes e parts superiors dels albergs
de cascun dels habitants d'aquesta vila. E tots en general e cascu en
especial és intimat e pregat que agranen sos carrers de tota immundícia,
que sien ben arruixats per causa de la pols e que els enramen ab murtra,
jones e bova, e altres herbes bones, odoríferes e especiases; que
entalamen finestres e balcones ab domassos e draps de ras, que adoben
llurs enfronts ab flor de taronger e cassoletes de benjuí e aigua
almescada.

È encara iustem e manem que totes gentes de qualsevol condició e llei sien, bullen deixar totes vestidures de dol e vestir-se de les millors e pus solemnes que tinguen. Axí que puscam dir, com deia Sanct Pau, que ni ulls han vist, ni orelles han oït, ni en els coratges d'homens és entrat o arribat el que en nostres dies se seguirà en aquesta àurea vila ab motiu de la molt gran e estrènua festa colenda. Car tothom serà servit de tramussos, ametlles e pingons, formatges de Mallorques e pa de rey, col.lació de festucs, abellanes, fabes e cigrons torrats, carabassat, mel e gíngebre verd, batafalba, citronat, neules e marsapans. È de bevenda, vi blanc, vi grec e vi vermell, malvasia e alosa, en còpia suficient perquè hom pusca llibertament pendre'u e ser saciat.

È axí intimem e notifiquen en pública crida les dites coses a tot hom en general per ço que ignorància no pusca ésser al.lugada, e guard-se qui guardar-s'hi ha.

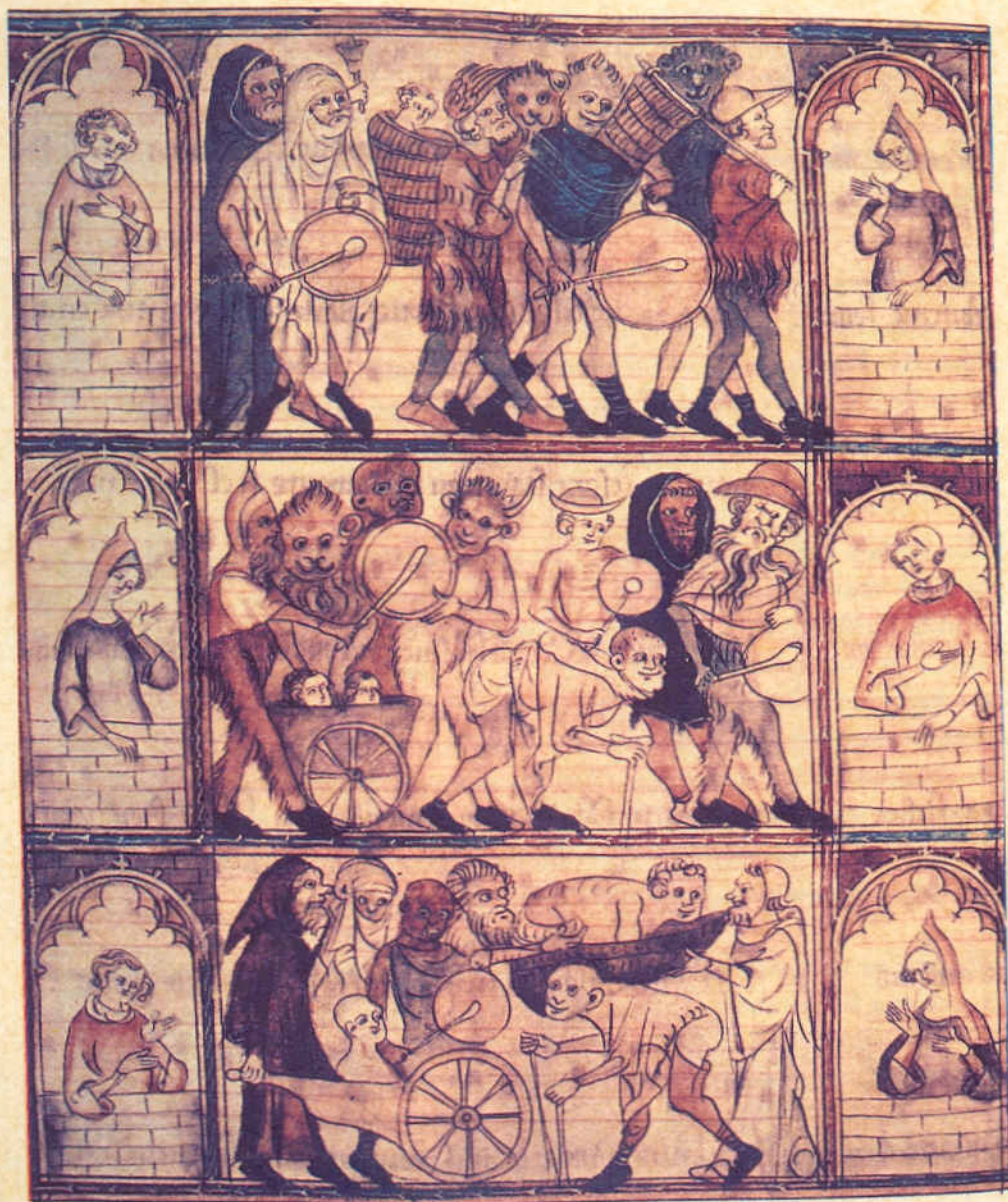
XIII

Notícia de les festes colendes que dona mossèn Francesc Massip ciutadà honrat

Lo pregó oficial que anuncia la festa és proclamat, a toc de clarí, pels ministrers de la vila e escampat per tots los carrers, creueres e places de la població. Habia esclat de festa cívica ab lo motiu d'una entrada reial o la vinguda d'una persona egrègia, d'una professó religiosa, de manera especial per lo Corpus, d'una celebració patronal o qualsevol acte que no és de cada dia e que requeria la participació comunal.

La festa a les viles constitueix un complex ritual ab los seus codis, en el qual, ab regularitat, s'emet lo pertinent missatge religiós e polític e es recapta l'adhesió dels ciutadans a los estaments, per los mitjans de la festa e lo platxeri. Per ço que a més de les mostres d'alegria anunciades, que hom, obligatòriament e individualment, ha de fer, la vila s'omple de sumptuoses accions de festa: balls, danses e entremesos gremials, a peu pla, damunt de carruatges que feien lo seu recorregut, o sobre cadafalchs fixos, los uns e los altres fornits ab significatibes ornamentacions que evoquen relats de cavallers, de la bíblia e també al·legories, segons l'ocasió e la intenció exemplar de la celebració.

També es fan justes, torneigs e passos d'armes en los que l'estament de la noblesa fa lluïment e exhibició dabant lo poble. Balls e jochs de la més variada natura que serveixen de ressò als gremis per mostrar la seua riquesa e lo seu pes en los afers de la vila. Los officis litúrgics solemnes per los quals lo braç eclesial confirma la seua omnipresència cívica. Les esplendoroses professons e desfílades que agrupen hòmens d'unes e altres dignitats en les quals s'identifica la població spectant e assistent.

Los cavallers fan disputa per la joia o pris, que és lo bell bací d'argent que rep lo guanyador dels combats d'esbarja, que no són de menys perill encara que usen armes de festa bollades. Los gremis fan disputa en l'esplendor de llurs invencions, los drachys d'artifici e les roques farcides d'enginys e invencions. Les distintes parròquies e convents malden en presentar los chors ab les beus més subtils e les més pietoses representacions. E a la fi, lo poble sencer s'aboca alsorros de bous e participa en lo puniment de les braves bèsties, que són corregudes e aranyissades, ço és cribellades ab dards e altres objectes punxenes.

Tot plegat en una vila trabestida, mudada e transformada en vila ideal per los molts ornamentals instal·lats en les portes de la muralla, convertides sobint en arcs triomfals plens de bigarrats simbolismes.

Les festivitats de la vila culminen en espectacles llargament preparats que posen en moviment relacions, jerarquies e especialitzacions. Totes les pràctiques e coneixements, axí com los comportaments ritualitzats o fixats ab finalitats utilitàries s'hi apliquen. Durant tot l'any, a més de lo treball d'ofici e d'obrador, un altre treball reunia lo poble de manera distinta que consistia en la preparació de les festes e los espectacles. Los estaments fan vigilància de dits treballs, e ab aquestos fastos sadollen la necessitat de divertiment e cohesió de los ciutadans, e al mateix temps els atorguen l'orientació e el comport que els correspon.

Totes les forces comunals s'esmercen e alhora es regeneren en la festa, que confirma ab regularitat los seus vincles col·lectius e religiosos de la vila.

E axí s'esdevé per satisfer lo natural desig dels hòmens de fer llurs festibacions espills de vida e models d'imitació.

E axí hu scriu e rubrico per a perpetuar-ne la memòria entre los naturals d'aquest poble e nació, avui tan ajustadissos e turbats, e en perill de flaqueza de forces, que poch a poch grans danys irreparables se'n poden seguir, car si Déu no hu remedia tot ha d'anar al trabés.

De ma mà e letra Signum Mancipium civis.

XIII

Relació que Donna Mercè de la Corbera fa de los prohòmens e mullers que han ordonat la festa per celebrar lo dret de carreratge

Lo Concell de la Universitat de la vila va avenir los prohòmens, los sindichs, los menestrals e lo clabari que habien d'ordonar les festes, serimònies e altres obres per lo bon offici de la celebració. E també van concordar que en lo supòsit que los hòmens elegits tinguen absència o impotència per fer la seua comesa, serà la seua muller, lo seu fill o lo parentiu lo qui tindrà custòdia de la dita comesa.

Après la festa e per comandes de cuita fetes per lo Concell de la vila, e atès que lo meu enmaridat no és curat de les corripies esdebingudes per los àpats de les festes, jo Mercè de la Corbera faig relació de los prohòmens e mullers que han ordonat la festa.

Primo lo Mossèn Uluis Juig, lo qual ha tingut comanda de dirigir e encaminar a bon ofici general totes les arts e funcions de la festa.

Après Donna Teresa Casals, la qual ha fet de clabari e ha procurat los tràmits e diligències axí com ha aconseguit los materials.

Item Misser Joan Gran, lo qual ha scrit l'ordre e los serimonial de la festa e ha recopilat los documents necessaris.

Item Donna Mercè Paloma, la qual ha fet inbenció dels abillaments, los guarniments e tots los induments e bestidures.

Item Donna Carme Vidal, la qual ha tingut comanda del cadafalch, les alimares, los penons, los ornaments e altres matèries singulars.

Item Mossèn Marc Galí, lo qual ha tingut càrrech e comanda del bon ofici dels balls, entremesos, jochs e danses.

Item jo mateixa, Donna Mercè Corbera que he tingut càrrech d'assistència a Mossèn Clotís del Plui en los arts e funcions de la festa.

Item Misser Joan Casals e Donna Rosa Maria Ribera, los qui han tingut funció de los chors e los afinaments dels seus cants.

Item Mossèn Joan Figueres, lo qual ha scrit los arranjaments de los sous e les músiques.

Item Maria Carmen Gómez, la qual ha donat concell dels cants de los chors.

Item Mossèn Lluís Barón, lo qual ha tingut funció de los joglars que han jugat los personatges de la representació.

Item Mossèn Francesc Massip e Mossèn Sergi Melbel, los qui han donat concell de lo mester dels comedians.

Item Mossèn Pere Roca, Mossèn Pere Pluig e Donna Eulàlia Morral los qui han donat concell de los fets de la història.

Item Mossèn Oriol Capella, lo qual ha tingut cura de los farons e lluminàries de la festa.

Item Mossèn Ramon Làzaro, lo qual ha tingut cura que tot fos sentit e de los sous de la celebració.

Item Misser Oscar Roig, lo qual ab los seus bons officis s'han scoltat les músiques.

Item lo monjo benedictè Jaume Benabente, lo qual ha scrit la lletra que tracta los fets de la serimònia.

Item Misser Jordi Badiella, lo qual ha fet lo treball de miniaturista e il.luminador de los scrits.

Item la fraternitat d'artesans que té lo singular nom d'Equip Creatiu de Comunicació, los qui han fet les il·luminacions de la lletra que tracta los fets.

Item Mossèn Emili Traber, Mossèn Narcís Puig, Mossèn Lluís Hjalldón Mossèn Daniel López, e Mossèn Miquel Ramon los qui han fet los regidors que han tingut càrrech de que hom tingué lo precís e hom aparegués en lo moment oportú.

Item Mossèn Josep Sales, Mossèn Antonio Romañach, Mossèn Manuel Tudó, Mossèn Josep Puig, Donna Teresa Garrich, Donna Montse Borobia, Donna Ma. Angels Closa, Donna Luci Morera, Donna Anna Boada e Donna Paquita López los qui han fet los regidors de los abillaments e les vestidures.

Item Donna Carme Muñill e Donna Anna Serarols, Donna Núria Galí, e Donna Pilar Segarra, las qui han fet los pentinats e cleixinaments.

Item Donna Marta Martí, Donna Mercè Grau, Donna Anna Massana, Donna Teresa Gassó, Donna Gemma Batlles e Donna Elena Angrill, las qui han fet més captivadores a les mullers ab les seues tintures.

Item Donna Marta Gaja, la qual ha fet auxili a Donna Mercè Coloma en la inbenció de los abillaments.

Item Donna Maria García, la qual ha regit lo faïment de les vestidures e guaruiments.

Item Donna Dolors Hubill, Donna Ramona Fontanelles, Donna Adela Díaz, Donna Paquita López, Donna Marian Romañach e Donna Dolors Gardi, los qui han fet los abillaments e guaruiments.

Item Mossèn Joan Romañach e l'obrador Lo Drac Petit, los qui han fet los utillatges, les armes, los estris e los forniments.

XIX

Relasió que Mossèn Luys de lo Baró fa de los homens e mullers que tenen quefers diversos en los dies de la celebració per lo dret de carreratge

Per comanda de los sindichs de la universitat de la vila de Terrassa, faig relasió de los homens e mullers que han tingut algun quefer en los dies de la celebració per lo dret de carreratge. E no de la relasió de los prohomenus e les dames que han ordonat la festa atés que és comanda d'altro. E ço vol dir que només faig relasió de hom qui ha fet treball de cada dia ab consideració precisa de lo seu mester per la celebració.

Primo Mossèn Cesc Serrat, lo qual ha fet lo joglar e ha dit lo pregó.

Aprés los soldats de la milícia de la vila dits Marc de la Torre, Josep Maria Rey, Miquel Aunós e Manuel Morraja, los qui han disposat que la serimònia no tingues trsbals e destorb.

Item Mossèn Domenèch Ferran, lo qual ab lo seu mester de cap de la milícia de la vila ha disposat lo bon ofici dels soldats e lo capteniment de la rebuda.

Item Mossèn Toni Garrich, lo qual ha fet la funció de lo batlle de la vila.

Item lo capellà benedictè Joaquim Vidal, lo qual acostumat només lo culte de Sanct Fruitós ha estat atribolat per la serimònia.

Item Donna Carme Cuadrat muller de lo batlle de la universitat de la vila, e també Mossèn Joan Cuadra e Mossèn Sauti Carrizosa, que han stat escollits nous concellers per insaculació, e les seues mullers Donna Isabel Rios e Donna Flor Meña, ab los seus servedors Ramon Turic, Rafael Galvez,

Joan Sánchez, Pedro Muñoz e també lo Manolo Escobar que és qui té comanda de lo carro, que és nou perquè l'altre ha estat furtat e és plaçat a lloc desconegut, e lo dit carro nou és qui ha portat los joglars per la vila. E dits prohoms e serbedors són tots del gremi de los Amics de Sant Antoni Abat.

Item los monjos cartoixos que dits ab lo nom de Cor Montserrat han fet los cants de la celebració. La relasió dels monjos és la que's segueix: Joaquim Cardellach, Lidia Abelaira, Joan Manuel Bruach, Roser Cabacés, Marta Clariana, Ma. Carme Ibáñez, Pepa Martín, Mercè Clariana, Conxita Flotats, Angels García-Cascón, Rosa Ma. Martín, Francesc Vallès, Josep Carrés, Dario Rojas, Xabier Monràs, Resurrecció Pleuado, Mercè García-Cascón, Victor Peiró, Berta Roig, Neus Puig, Maria Dorn, Enric Ferrer, Jaume Puig, Lluís Vera, Conxa Adell, Carmina Puig, Joan Martínez, Anna Vidal, Angels Puig, David Muniesa, Jordi Casals, Joan Puig, Mercè Portabella e Antoni Herarnau.

Item los monjos agustinians que dits ab lo nom de Massa Coral han fet també los cants de la celebració. La relasió dels monjos és la que's segueix: David Cadafalch, Jacint Esquiús, Jaume Girouès, Carles Ortiz, Albert Planell, Josep Rodó, Ricard Solà, Mariona Amorós, Montserrat Castellà, Patricia Castellet, Marina Duran, Begonya Gonzalez, Maria Clordella, Maria Clordés, Magda Mates, Rosario Ojeda, Dolors Pleña, Maria Morras, Gemma Roger, Núria Rué, Montserrat Sellarès, Gloria Anton, Mireia Ferrús, Mercè Folch, Anna Fusté, Rosa Sellarès, Milar Vega, Jordi Artero, Xabier Solà, Robert Tébar e Clarenc Verderi.

Item los joglars de lo Aldarull que han jugat e ballat, dits Jaume Roset, Mercè Garrich e Joan Roset.

Item los Ministrils del Rabal, dits Carles Longueras, Miqui Gimenez, Anna Clariana, Jaume Moros e Isidor Vázquez, e que sonaren les músiques de la festa.

Item los germans benedictes Francesc Gutiérrez, Marta Madrós, Montse Bruach, Núria Rifà e Maria Miralda que acompanyaven l'enterrament del ciutadà mort.

Item Donna Rosa Aguado, la sforsada vídua que acompanyava lo seu enmaridat a la sepultura, e que teuint quefer a la festa no ha poder fer compliment.

E també los gremis fraternitats e confraries tenien treballs per los jochs, los balls e los entremesos, representats per major lluïment de la celebració.

Primo Miquel Fonollosa, Emma Cebrian, Ma. Rosa Fillat, Gemma Fonollosa, Carles Mampel, Emma Olmedo, Jordi Mampel, Marta Marera, Mercè Quiñonero, Rosa Mampel, Ricard Romero, Debora Sales e Xabi Mampel de la fraternitat de lo Esgart Terrassa, que són los qui han fet dansa de l'arbre e de les eiramades.

Après Miquel Font, Montse Català, Carme Font, Núria Hernández, Francesca Arcos, Jaume Bel, Montse Prat, Magui Utgés, Núria Pladevall, Joan Riba, Ramon Roig, Cesc Ordeix e Toni Costa de la confraria de lo Grup de la Hájara que han fet los jochs de la víbria e lo de l'àliga.

Item Josep Jordà, Miquel Nieto, Anna Ma. Iborri, Lluïsa Matarin, Jordi Pous, Estefania Román, Sonia Roca, Montse López, Jaume Ruiz, Joan Roca, Xabi Sánchez, Carles Campins, Toni Miguelez, Marga Fernández, Carles Bistué, Maria Pitart, Montse Miguelez, Ignasi Trullàs e Alfons Uladó del gremi de los Castellars de Terrassa, los qui han jugat la pila d'homens.

Item de la confraria de lo Grup del Drac de Terrassa, los qui han fet lo entremés del drach de Sanct Florenç del Munt.

Item de la fraternitat de los Geganters de Terrassa, los qui han fet lo joch del gegant Goliat e lo rei David.

Item Clara Florensa, Maria Fornieles, Núria Hey, Anna Cardona, Dèlia Fernández, Montse Oliberes, Toni Muntané, Joan Boada, Marc Messeguer, Santi Farrés, Joan Forba, Montse Gené, Montse Abad, Gemma Fornieles, Berta Trullàs, Montse Benincasa, Angel Gómez, Josep Hidalgo, Ferran Sagalà, Gemma Alvarez, Joana Moreno, Joan Salvador, Mònica Nigrau, Anna Boada e David Camanyas de la germandat de lo Esgart Egarenc, los qui han fet lo ball de bastons de menar ramat e lo ball de eiramades e cercolets.

Item Eutimi Salabert, Guillem Comas, Mercè Serra, Enric Petit, Montserrat Puig, Lluís Mayolas, Anxina Comas, Marc Ferrer, Susi Arnau, Mireia Comas, Josep A. Falcato, Josep Bellés, Enric Duaso, Jaume Roura, Miriam Forn, Cèsar Comas, Marc Girona, Nani Matas, Artur Moncal, Pere Rojas, Rosa Grau, Mireia Ventura, Jordina Vibes, Ramon Martínez, Cinta Also, Carles Rué, Carme Ferrer, Marta Also, Jordi Torrens, Jeroni Pujol del gremi de los Minyons de Terrassa, los qui han fet l'entremés de l'altra torre d'homens e han jugat la mulassa.

Item Florenç Dolcet, Salvador Millera, Pepe Jurado, Estebe Roca, Judith Montanyola, Jaume Casanovas, Claire Mateu, Cristina Falses, Anna Mlans, Ester Jober, Sílvia Ferrer, Marta Dou, Marta Vallbè, Sílvia Banqué, Jordina Carbó, Marta Vilas, Lluís Izquierdo, Pere Vallhonrat, Oriol Carbó, Carles Escoi, Carles Millera, Ton Vilaplana, Gemma Zarzoso, Sílvia Fiestas e Jaume Flotats de la confraria de los Diablos de Terrassa, los qui han fet la lluita entre l'arcàngel e Belitre ab los seus dimonis, e també han fet los homens salvatges.

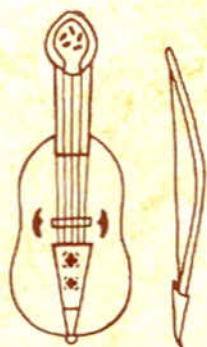
Item Josep Argemí, Pepi Oller, Rufi, Elisabeth Fonollosa, Cisco Alarcón, Núria Rué, Nitu Aparicio, Rosa Ma. Suñer, Teresa Adell, Rafa Boixadera, Marta Superas, Montserrat Galí, Itziar Forcada, Marian Romañach, Alicia Ruiz, Meritxell Folch, Paquita Haldón, Marc Galí, Jaume Serra, Teresa García e Jaume Rabal del gremi de los Bastoners de Terrassa, los qui han fet l'entremés dels cavallets turcs e chrestians.

Ab la conitúria de Barcelona que va ser arribada a la vila, venia lo conceller Joan Canyayo, en representació del Casal de Barcelona.

E li era companyia lo seu cap d'escorta dit Ernest Castañé.

Item li eren companyia Mossén Pere Mollet, lo scribà que faria relació per lo Casal de Barcelona, e los soldats Manuel Campaña e Rafael Peña que feien escorta a lo conceller e que eren també de la confraria de los Amics de Sanct Antoni Abat.

E també va star a la celebració lo Reverend Josep Garrich, lo benbolgut bisbe que essent per altra mester a la vila va accedir a assistir a la serimònia.

XX

Relasió que lo mossèn March Galí fa per comanda dels sindichs de los cants e les músiques que han sonar durant les festes per lo dret de carreratge

Per comanda de la Universitat de la vila e los fochs faig relasió de los cants e músiques que han sonat a la festa per lo dret de carreratge. E lo meu mester és beillar l'aigua de lo pou de la vila e no alcuna cosa de cants e músiques, e per ço faig palès lo meu prec d'indulgència per fer barreig de los cants en honor a Déu ab les músiques dels ministrils e los joglars.

Primo los monjos cartoixos cantaren lo *Te Deum Laudamus*, e també sonà la Dansa Francesa que los musicichs dits Ensemble Loïnhdana habien portat.

Après e durant lo camí a *Sancta Maria*, los joglars e ministrils sonaren les músiques segons que's segueix:

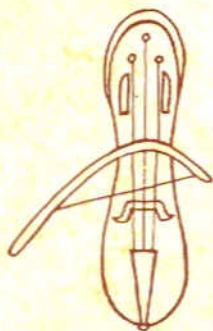
Primo la Dansa del Renaixement.

Après la música de les Dues Gavottes, de Michael Praetorius.

Item la Ungaresca, de Phalèsse.

Item lo *Ad Mortem Hestinamus*, que és cant de mort, e que segons dit los monjos benedictes de Montserrat en faràn recull en lo seu *Llibre Vermell*.

Après sonaren cants e músiques quan arribaren los monjos agustinians e après quan arribà lo seguici de los principals segons que's segueix:

Primo lo Francesc Codina sonà lo Toc de Bon Temps de Castellterçol.

Après arribaren los monjos agustinians e cantaren lo Adoramus Te Domine. Item lo Abe Maria Stella.

E après ab l'arribada del seguici, los Ministrers de la Vila Nova sonaren la Marxa dels Reis d'Aragó.

Quan los entremesos, los jochs e los balls passaren per lo cadafalch de les autoritats dansaren les músiques segons que's segueix:

Primo la Hilòta de Delà r'Aigua que sonà lo Bernat Menetrier vingut de la Val d'Aran.

Item los Cosins del Sac sonaren lo Ball del Banyut, de Cornellà de Terri.

Item lo Ball de la Mulassa, de Johan Figueres.

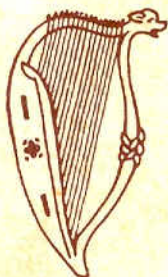
Item la Moixiganga de Valls sonant lo Francesc Sans, la Roser Olivé e lo Sergi Martínez.

Item lo Ball del Drac, de Pep Coca.

Item l'Entrellissada-Sota Sanct Clourenç sonada per lo Maties Mazarico e lo Johan Miquel Paraire.

Item los Bastonets de Valls, sonada per lo Jordi Macaya.

Item lo Primer Toc, Ballet, Marxa sonant lo Pere Olivé, lo Xavier Ferré e la Roser Olivé.

Item lo ball de los Diablos e la Vïbria, sonant a lo atabal lo Isidor Vazquez.

Item lo Ballet, Villano e Canari, sonada per lo Carles Mas.

Item lo Ball de l'Àliga de Barcelona, que nos ha ser penyora de les músiques que són guardades en la església de Sancta Maria del Pi de Barcelona, de poch d'un any acabada.

Item la Gallarda, que sonaren los Ministrers de la Vila Nova.

Durant la serimònia esdevinguda a lo cadafalch sonaren també los cants e les músiques segons que's segueix:

Primo los monjos agustinians cantaren lo Magnificat, e lo Regina Caeli de Joan Cererols.

Aprés los Ministrils del Rabal, sonaren la Sardana Curta de Prats de Rei.

Item lo Ball de l'Estapera, d'aquesta vila de Terrassa.

E per fiuir, també sonaren un ball innominat al que los músichs encara no han donat nom ni rahó.

XXXI

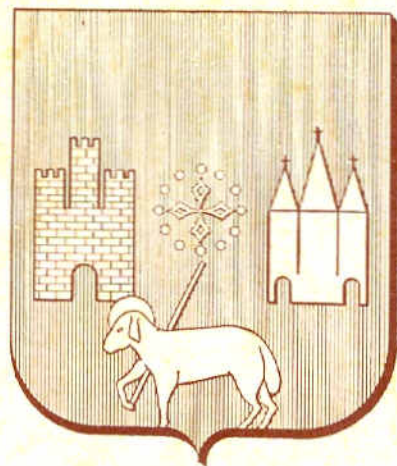
A lo molt spectable Senyor Ulop de Palau vicari general de lo reberent Galceran bisbe d'Argell, Galceran de lo humil Ot d'Isstais prebere de Sancta Maria de la Llet a lo lloch d'Arren

Senyor molt spectable: Nus a la virtut divina ha plagut de inquirir e dotar vostra Senyoria de clara memòria segons se demostra per obres manifestes, ab l'empara de los destrets compartits de manera comuna ab aqueix prebere, e com sóch de coneixement de la vostra confraternitat ab lo vescomte Mateu, fill de Roger Bernat III de Castellbó, tinc deure e desig de compartir la notícia d'alcuns fets punibles de los que en sóch confident.

Per donar notícia de los dits fets faig relasió daltros esdeveniments que a ben segur són de la vostra coneixença, emperò que en faré relasió per recordança e per fer entenedor lo que serà referit.

Sou sabedor que lo meu bertader nom és Ot Isaura, e que sóch lo net de Ramon Isaura, lo qui va ser perseguit per herètic cathar. Mon padri ab los seus amichs Pere Mauri, Guillem Maurs, Bernat Martí e Guillem Batlle, los qui van ser empresonats per Arnau Sicre, eren companyia de Guillem de Belibaste, e ço era gairebé en temps passat de setanta anys.

Lo dit Guillem Belibaste era ancià ab facultat per donar lo consolament cathar e va fer fuita de la presó de Carcassona, encercant refugi a Cathalunya ahont va recercar lo meu avi e los altres cathars scapats d'Occitània. Segons lo dit de lo meu padri, Guillem Belibaste era dipositari de lo heretatge spiritual de Pere Autier lo cap i senyal de l'ecclèsia herètica de los Dos Principis. Aqueix heretatge segons dit també de lo meu padri era la continença de l'embolcall que Belibaste duia sempre a lo costal. Quan lo Arnau Sicre va parar engany a Belibaste e aqueix fou apresat a Tírbia,

lo dit costal ab lo dit embolcall no eren ab les seues pertinences, ço és que quan Guillem Belibaste, Arnau Sicre e Pere Mauri feien camí de Morella aci lo Palhars, en stant en Ascó, quan l'ancià Belibaste e lo delator Sicre van seguir sols, lo costal era a mans de Pere Mauri. Dit Pere Mauri, en veient que la seua franquícia era en perill va fer dipositari de lo embolcall a Arnau Mauri, lo qui ab coneixement de lo meu padri anà a fer stada ab lo Guillem de Riambald flequer de Terrassa, ab lo qui lo meu padri va fer stada alcun temps.

Aqueix prebere, té coneixença de tots los fets relasionats per bé que és net de Ramon Isaura e no per alcuna altra cosa punible o herètica. Axí los dits fets són relasionats per mi per fer entenedor lo que serà referit après, puix que són encadenament de los altres fets de los que faré relasió.

En lo dia III de lo mes de septembre d'aqueix any de MCCXCIII, stant en los meus quefers d'oració acostumats front a la venerable Madonna de la Vlet, va fer entrada a l'ecllésia l'Aimeric occità, dit també Jan d'Àrreu, lo qui va fer armes ab lo comte de Palhars debers los aranesi, e també va comandar alcun temps aqueix castell d'Àrreu. En la seua apareença era palès lo causament de l'Aimeric e també en l'apareença de la fadrina de cabells rossenes que li era companyia. Abdós eren abillats com joglars o rodamos e cercaben repós e seguretat en lo sen viatge.

A lo capbespre, a ca meua e front lo foch, l'Aimeric va fer contalla de les seues cuites. Axí era que l'occità, tenia comesa secreta de los darrers cathars de Sardenya de los qui no em va fer confiança de noms, per encercar l'heretatge spiritual de Guillem de Belibaste, per ço, ab abillament de romancer havia fet camí a la vila de Terrassa per furtar lo embolcall de Guillem Belibaste, que era en una arquimesa de lo castlà de la dita vila, puix que havia stat donat de fiança per una carta de gràcia d'uns alous.

L'Aimeric e la fadrina, dita de nom Aireia, van profiter los dies en que la vila feia festes colendes per haber obtingut lo dret de carreratge per fer vistes de lo lloch e axí poder furtar lo embolcall en altra ocasió més propicia. En les dites festes, ço era lo XXII de maig, l'Aimeric va fer coneixença d'un monjo benedictè de lo qui no us faré relasió puix que ab aqueixa epistola us faig a mans lo scrit de dit monjo.

Lo primo dia de lo mes august, l'Aimeric e la Aireia van retornar a la vila de Terrassa per fer lo furt. Lo dia XXIII de dit mes, va ser arribada una crida de vialós, feta per los concellers de Barcelona, los qui exhortaven a los vilatans perque estiguessin a punt de acudir a l'arma quan sentissin repicar o metre lo só de vialós puix que en los mars del senyor rei eren entrades galeres e altres fustes de moros. La vila va ser presa de corredisses e d'agitació, les bèsties de pastura eren portades ran de muralla e los pagesos que vivien en masos fora vila portaven a dins la muralla les seues pertinences de bàlua. Lo cap de la milícia ensinistraba los nous soldats de circumstàncies a la Plaça Major e los sindichs de la universitat s'aplegaven cada dia en deliberació, ço era perque la darrera begada que los moros van fer incursió per mar habien entrat terra endins per lo Vobregat fins lo lloch de Martorell.

L'Aimeric va treure profit del trasbals de la vila, plena de més gent que lo acostumat, e ab corredisses per los carrers. Segons dit de l'Aimeric, va entrar al palau e va ser arribat a l'arquimesa que era plaçada a lo segon pis de la torre. Quan staba en lo furt, va ser trobat en lo fet per una serbenta de lo castlà Francese de Montanyans, la qui apercebuda de la seua acció penable va cridar a los altres serbents, e a la milícia a l'arma. L'Aimeric va fuir per les escales e no va poder sortir a la plaça, puix que per allí era entrada la milícia. Ab lo embolcall e sostenint saignant combat s'endinsà dins lo palau del castlà e fent-se fort a la caba. La milícia posà setge a la caba mentre romanien les instruccions de lo seu cap. L'Aimeric, entrà en la claboguera e enmig d'aigues negres e pudentes anà a sortir a les valls de la muralla e d'allí va fer correguda fins la Creu de Terme ahont havia la Aireia ab los caballs.

Après lo relat, l'Aimeric obri l'embolcall ab reserva, ço és que només vaig albirar dos tractats interdits per herètics, lo Interrogatio Joannis e l'Ascensió

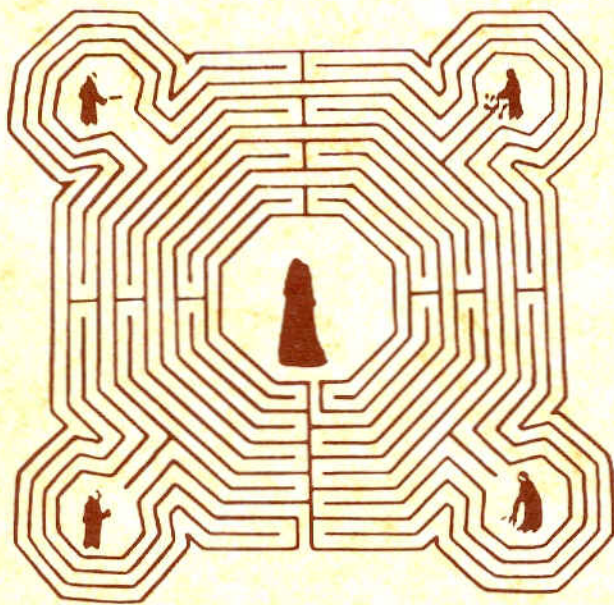
d'Isaïes, e ha fer-me lliurament d'un lligall que contenia a la chrònica del monjo Benavent e també altres escrits de les festes per lo dret de carreratge. Segons dit per l'Aimeric, quan va violentar la tanca de l'arquimesa, va trobar enmig d'altros rotlles, escrits e lligalls, l'embolcall de Belibaste e lo lligall del monjo Benavent que també va furtar en recordança de lo seu amic Benavent.

En lo despunt de claror del dia següent, l'Aimeric e la Mireia van partir vers Occitània a destí inconegut. Ab ells duïen l'embolcall ab lo heretatge spiritual de Guillem de Belibaste, lo qual, llebat de los dits tractats, és per a mi del tot inconegut. Abans la partida, l'Aimeric em va fer custodi de la chrònica de Jacme Benavent ab comanda de que fos serbada en algun lloch de seguretat.

Es per ço que en recordança de la nostra amistat e sabedor de la virtut e sapiència de vostra Senyoria, tinc la gosadia de fer-vos a mans lo dit lligall, ab la confiança que serà en lloch segur en la biblioteca de lo reverent bisbe.

Abans de fer-vos a mans lo lligall ab tots los seus escrits, he fet llegida considerosa de la seua continença e crec que conté alguns raonaments no conformes ab la Paraula de Déu, empero potser per ma humil instrucció, no he trobat judicis herètics de grabetat en la chrònica, ans sách persuadit que lo monjo que n'ha fet la scritura és víctima de lo seu propi senderi.

Dono gràcia e mercè a la vostra Senyoria ab lo convenciment que tinch la vostra indulgència, e faig desig que tinguen la protecció de Nostro Senyor Jesuehrist e de la venerada Madonna Sancta Maria e que los vostres jorns floreixin per raigs de alta recordació. A lo lloch d'Arreu, el nouè dia del mes de novembre del any MCCCXIII. Et d'Isaïes, prebere de Sancta Maria.

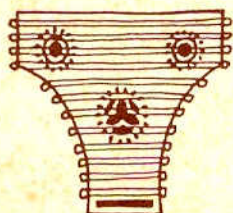

XXII

Certifich e fas fe jo, Pere del Puig d'Astrell, notari de la scribania de la Universitat de Terrassa, de lo aball scrit que és referit en lo llibre de Cort de lo batlle Bernat Sa Torra en lo any de MCCCXCII

Lo dia XXII de lo mes august de l'any MCCCXCII, lo dia après de la crida de viafós feta per los concellers del Casal de Barcelona, un malfactor dit Aimeric, romancer, segons testimoniatge de Ramona Mateua, serbenta, ha ser entrat a palau e ha furtar scrits e documents de bàlua de l'arquimesa de lo castlà Francesc de Montanyans. Lo malfactor Aimeric, dit també Jan d'Arreu, occità, e home d'arma també, segons testimoniatge de mossèn Clobis del Puig, comerciant. Ha sostenir combat ab la milícia e es ha fer fort a la caba de lo palau, d'ahont segons sospita ha fuir a destí inconegut per la claveguera o per lo biber que porta la corrent d'aigua per sota terra lo palau. En lo combat, lo malfactor Aimeric ha acoltellar los soldats de la milícia de la vila, ab la conseqüència que van ser occits los soldats Bernat Lonch, Raphael Bosch e Gabriel Rouira, e altres quatre soldats de la vila han ser ferits de poca ponderació. Lo malfactor Aimeric ha fer furt solament del fardell que era garant de la carta de gràcia per uns alous de Lluís Riembau, flequer, e de la chrònica e los scrits de les festes colendes per lo guany del dret de carreratge, e la elecció de los concellers de la vila a lo Casal de Barcelona. Corresponent a la demanda feta per en Johan Guerau, madiu de Terrassa e scribà de Barcelona, certifich e fas fe que aquestos són los fets de lo dia XXII de lo mes d'august de l'any de MCCCXCII, relacionats en lo Llibre de Cort de lo batlle Bernat Sa Torra, de ma propia mà a lo XXIX de setembre de l'any MCCCXCI. Pere del Puig d'Astrell, notari de la scribania de la Universitat de Terrassa.

XXIII

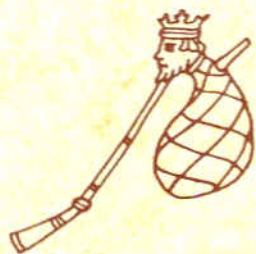

Noticia que es fa dels músichs que concorren a la professó del Corpus e a d'altres solemnitats, segons la relasió que.ns fou feta per na Carme Gómez e Muntané

Segons antigues scriptures que a mi par haber llest en oldans pregamins, en la butlla Transiturus etc que'l Sanct Pare Urbà III, que al cel sia, ha promulgar en lo mes de setembre de l'any MCCXXII, es fa concell a tots los chrestians de celebrar la Festa del Sagrat Cors Jesuchrist. E altro temps més tard lo Sanct Pare Joan XXIII, que Nostre Senyor tingui axí mateix en la seua Glòria, ha ordenar que per a major Glòria de Déu després dels Officis d'aquell dia fos portada l'Eucaristia en professó pels carrers e places de les viles e ciutats.

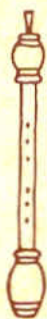
E per aquesta rahó on s'apressa de solemnisar la dita festa ab gran goig e alegria, e fou fixada per al dijous després l'octava de la Pentecosta. Diuen que a Barcelona es va fer per primera vegada l'any de MCCCXIX, e que a Girona es va fer l'any de MCCCXX e a València l'any MCCCXXIII.

Després de la Missa d'aquell dia sortia la professó, ab los gremis e confraries e ab molts prohomenus, e tots anaben acompanyant l'Eucaristia, la qual era aportada per lo bisbe, e si aquell no podia, per alguna altra autoritat ecclesial. Al voltant de l'Eucaristia molts ministrers, vestits com a àngels, feien sonar arpes e guitarres e llauts. D'altres ministrers ab trompes e trompetes e cornamusses e atabals e dolçaines anaben sonant llurs instruments dabant e darrera la Professó. També hi concurren molts cantors, donant gràcies a Déu Nostre Senyor ab cants molt bells e de gran devoció.

L'any de MDCXXIII a la professó del Cors de Christ que es ha fer a la ciutat de Vic es baren cantar la Salve Regina, el Plange Lingua e lo Veni Creator. Noresmenys la major part dels cants eren fets exprofesses per a la dita celebració. Hom recorda encara aquells que es baren sentir a la professó feta a Barcelona el MDCXXIII. Per a la dita festa foren construïts molts cadafalchs e roques on figuraben diversos fragments de l'Antic e del Nouvell Testament. Et en la representació de la Creació del Món hi habie àngels que cantaben Senyor Ver Déu. Et en la de l'Anunciació uns altres cantaben A Déu Magnífich ab grandíssima melodia e en la de Les Plagues d'Egipte dotze àngels cantaben axi mateix en català, e no en llati o en occità segons bé us podrien pensar. Aquests cants e d'altres només obraben en poder dels mestres de capella e car aquells per res no en podien fer còpia ni traslat als llibres que es guarden en les Seus, bé ens creiem que siguin ja perduts.

E per ço que quedi rahó de com eren altre temps els cants de la professó del Corpus, hem encarregat a Mossèn Corita, a qui diuen lo bell e qui és mestre de cant en la Seu de València, que en composi alguns que sien nous per al Misteri de Sanct Christòfol e per al d'Adam e Eva, segons la tradició dels mestres que el baren precehix en el seu càrrech en la dita Seu e qui baren ser dels més entesos que hi havia. E nós els farem guardar en lloch segur, a fi que no es perdin ni sien malmesos. Bé saben que ultra la professó del dijous desús dit, d'altres professons s'acostumen a fer per bé de honrar com és degut a Madonma Sancta Maria e als Sancts Patrons de les ciutats, e axi mateix per honrar e acompanyar al Senyor Rei, e a la Senyora Reina e a llurs infants e a d'altres grans senyors quan entren en les grans ciutats. Els gremis, ab tots los jochs e balls e ab molta bona gent e ab molts ministrers que venen de llunyanes partides els van cercar a les afores de la vila e tot seguit els acompanyen fins a la Seu, on es canta el Te Deum Laudamus ab gran solemnitat. Après que surten de l'església els van precehixint e seguint en el seu recorregut

per les places e carrers, tot donant mostres de tran alegria, e açò fins arribar al lloch on s'estan. Allí es donen grans festes e banquetes, en el transcurs dels quals es representen molts e molts bells entremesos, semblants als que s'acostumen fer en el palau de la Aljaferia a Caragoça per ço de les festes de la coronació dels senyors Reis d'Aragó.

Per a la festa de la sua coronació l'any de **MCDXXIII** el Senyor Reis en Ferran I va fer ordenar a mossèn Authoni Sancis qui era organista de la sua capella, que li escrivís els entremesos que s'habien de representar en tots los banquetes que i volia donar, e mai s'habien vist de tan ben construïts ni ab tanta bona música ni tan bella. Allí hi havia molts músichs que representaben àngels e arcàngels del paradís, qui cantaben cants a obs de l'ocasió e feien sonar llurs instruments de corda e uns òrguens petits. D'altres figuraben los set pecats capitals e los dimonis que els aturmentaben, e les set virtuts ab los seus àngels e axí mateix hi havia un cor de Patriarques, de Prophetes e d'Apòstols. Les músiques d'aquest e d'altres entremesos no les hem trobades e per ço bé ens pensam que alguns les deuen haber. E si per ventura no les saben llegir podria ser que les cremassen o que les donassen per a paper.

Properament debem anar a la ciutat de València e allí habiten encara alguns qui baren conèixer a mossèn Johan Sist quan era molt vell, e volem preguntar-los o fer-los preguntar si saben res de les músiques que aquell va scriure per als entremesos que foren representats per ço de la benguda del rei Ferran a la ciutat. E aquests entremesos eren el de la Divisa del Senyor Rei, e el de les Set Cadires que alguns diuen de les Set Planetes e el de les Set Edats. E la lletra era escrita de mossèn Joan Nereç de Mastrana e los qui baren cantar eren los fadrins de la cathedral. E si en sabem res de bon grat us ho comunicarem. E que la Glòria de Déu e de la sua benedicta mare sia en tots vosaltres. Amèn.

XXIII

Letra de mossèn Here Roca Fabregat, al spectable mossèn Johan Guerau per lo relasionat a lo manuscrit del monjo Benabent

Història, spectable Senyor, és testimoni del temps, lum de heritat, vida de la memòria, maestra de la vida e nuncia de la antiquitat. Los fets relasionats per lo monjo benedict Jacme Benabent, són com altres fets, los que representen la fi del moment d'expandiment de la riquesa e de la cultura per Cathalunya, e que portaria en los anys poch passats e los d'abui l'inici d'un canvi que a ben segur condicionarà la marxa de Cathalunya en los temps binents.

Quan són succeïts los fets de la relasió de lo monjo Benabent, Cathalunya depenia sobretot de tot allò que es recollia de los camps e los boscos. Per molts acompliments de riquesa e de erudició que les ciutats feien, la marxa de tots los cathalans depenia de los ramats e, de les hortes e courens. E com abui també havia lo fraginar ab animals e l'elaborasió de lo carbó de llenya. De l'any MC que habien crescut los camps de llaura e habien millorat los procediments de couren. Dit creixement de los productes de los camps de llaura va fer evolucionar llargament la Cathalunya de los anys de lo MC a lo MCCC. E també no s'ha de buscar solament lo valor de la riquesa de los homens de fora ciutats, ans que també existia una erudició de los pagesos que beïllava per la continuació d'allò que és natural e que fa la successió de la fertilitat de la terra. La doctrina crhstiana va tenir afany per sobreposar-se a los costums antichs.

L'ordinació de la riquesa de los menestrals e los homens que no courea ben la terra tenia basament precís en los impostos e les vendes. Les ciutats e les viles, ab los seus menestrals, los seus artesans, los seus prohomenes, los reis, los nobles, los bisbes e los monjos, es probeien de los homens d'horta, de ramat e de couren. De l'any MCC a poch anys d'abui, en algu-

nes demarcacions lo comerç va disposar camins per arribar a lo mar e a les terres de més enllà. E també a les ciutats e viles ahont los menestrals eren cada begada més d'importància e feien créixer les ciutats e viles, encara que los homens de los camps e coureus eren el basament.

La riquesa de les ciutats e viles va afavorir lo creixement de los gremis, agermanant los comerciants e los artesans per lo mercadeig comunal, com a Barcelona o a Girona. E també a les terres lluny de mar s'agermanaben petites viles per lo comerç comunal. E per ço van néixer los gremis e les confraries que de primer només servien de protecció e mercadeig comú, après com abui tenen un lloch en les atribucions de les viles e ciutats.

De l'any MC a lo MCCC, los reis de Cathalunya van procurar lo bon destí de les ordinacions. E també la defensa de los béns e los heretatges de los seus territoris, de les seues ciutats e de les seues viles, ab los bons oficis arreu de los batlles e los soldats. Ab tot, los senyors e los priors ab dominis, tenen molta potestat e autoritat, e per ço los reis sempre confronten ab ells per protegir los seus drets e los seus dominis. E los privilegis fan franques les grans viles a lo poder del rei.

L'esgotament de la riquesa de camps e coureus de fa uns cent anys va canviant-ho tot. Lo creixement del poblament va fer escasses les collites, e per ço la fam. E après la pesta e les males collites van fer gran desgràcia, e van

empobrir Cathalunya. Aprés, també finireu los camins a mar de les mercaderies comunals, los mateixos camins que habien afavorit lo creixement de la riquesa. Així, la reunió de tanta desgràcia va provocar gran trashals a tots los homens e a les seues bides.

Quan los fets de la relasió del monjo Benavent, feia pochys anys de los assalts als calls jueus per l'enfrontament entre les parts més empobrides de les ciutats e biles. Al camp, los senyors e los pagesos feien brega per la pertinença e los beneficis de les terres, que habien quedat desertes per la marxa de la gent del camp a les ciutats e biles. E per ço la rebolta remença de Verntallat que ha finit fa pochys anys.

Los dominis de l'Església també van sentir pobresa. Los homens morien per la pesta, la fam, e altres malures. Aprés també les desabinesces de la mateixa Església van allunyar los homens de la doctrina chrestiana perque los bisbes, abats e priors no eren diferència de los senyors ab feude e domini. Per dabant de les ordres existents, los frares dominics e franciscans van predicar la doctrina chrestiana per a ser seguida de manera interna, personal e mística.

Los reis, ab l'empobriment de la terra confronten ab los nobles insubmissos, e també empenyoren e venen los seus dominis per pagar los dispendis de la corona. Co és que los guanys de los dominis no són prou abundants. Los reis tenen pensament de recuperar los seus dominis venuts quan los guanys siguin abundants, ans no és acostumat e moltes unibersitats compren la seba franquícia a lo rei. E així les unibersitats tenen domini eufront lo rei e poden exigir lo dret de carreratge, e per ço s'uneixen a una ciutat d'importància que és fiança de ser unibersitat franca a lo domini del rei.

XXX

De com he rebut singular comanda de tres dames per fer impremtar, stampar e compoundre aquest llibre dit de nom *Laberint d'Arcàdia*, ab tot lo seu continent e ab il.luminacions que *Misser Jordi Badiella* ha fet exprofesses.

Après la tornada de la biblioteca de lo bisbe d'Urgell e quan en los dies dispensats del meu mester de scribà, per lo repòs de lo viatge, vaig fer llegida de la chrònica de lo monjo *Jacme Benavent*, de les relacions de los vilatans que van ordonar e tenir quefers en les festes per lo carreratge, de la relasió de les músiques que van sonar en les festes colendes, de la crida e la notícia per les festes colendes e de la lletra de lo provere d'Àrreu a lo vicari general de lo bisbat d'Urgell, ço era tot lo continent de lo lligall que havia furtat en la dita biblioteca del bisbe d'Urgell.

La llegida del lligall va despertar la meua espectació e la meua tafaneria, puix que volia saber quasi ab cobdícia de tots los lloch e de tots los noms relacionats, e lo meu sperit tenia desig e deler per los tractats nominats e lo lligall. També m'havien torbat de forma gairebé insana les notícies herètiques, màgiques e no chrestianes de lo lligall. En passar los dies vaig mostrar lo lligall a *Mossèn Pere Cathalà* e a son fill *Raphael*, los qui em van donar concell de mostrar lo lligall a un ancià venerable de lo qui faig reserva del seu nom. Dit ancià va fer per manera que fos comandat per los mateixos canonges del *Sanct Sepulere* per endreçar los scrìts e tractats de *Sancta Maria de Pelagalls*.

En los dies passats en *Pelagalls* vaig rebre visita de lo ancià e d'altro homen d'aparença arcana e que em porta a lloch innominat e va ensinistrar-me en l'art computar les lletres entre elles per fer camins que són entrecreuat e alhora distints, com la teranyina. Lo seu allçonar també va ser en los cabals que no són diners, en lo construir obra no visible, en ignorar lo pre-

feible e endebinar lo ignorant, en los naips que no són jochs e en los daus que són arrodonats. En lo Rosarium Philosopharum d'Arnau de Vilanova e en les cartes del moro Ab Battutta. E també en molts altres jochs d'enginy e ciència.

Acabat lo ensuïstrament vaig rebre a comanda d'impremtar lo Llaberint d'Arcàdia, sense encara saber lo secret que contenia lo lligall. Per áfermar si era ver lo relacionat en lo lligall vaig embiar cartes a amichs que per la seua sapiència podien donar confirmació de los fets, e també a lo notari de la Universitat de Terrassa perque fes fe de los fets del relat. Per concell de Mossèn Pere Cathalà, he fet comanda d'impremtar lo llibre a Mossèn Pere Posa, prebere e deixeble de Pere Bruu, de lo qui va aprendre l'art d'impremtar, e que té lo seu obrador al carrer de la Boqueria de Barcelona.

Lo secret de tot misteri rau sempre en lo llarg camí que es fa sense sortir del mosaic. Per ço, encara no finch coneixença de lo meu camí de lo Llaberint d'Arcàdia.

Se holetz éster unibersaus, siquegatz local

Aquest llibre s'ha escrit a partir del guió de l'espectacle El Laberint d'Arcàdia, basat en el fet que Terrassa va esdevenir carrer de Barcelona l'any 1391.

El llibre conté, a més de la història i la ficció, la fitxa tècnica i la descripció de l'espectacle.

Eth laberint des justícies

El Laberint d'Arcàdia és una idea original de Lluís Puig i Joan Grau.

En prat picant era dalha e remembrat eth passat

Els autors del llibre El Laberint d'Arcàdia són Joan Grau i Jaume Benabente

Era còrda frenada de canbe

Edicions El Mèdol

Prat de la Ribera, 19, 1r, 1a
Tarragona

Es pròbes deth messatge

Direcció de l'edició: Joan López i Enseñat
Reproducció il·lustracions: Grafinsó S. Coop
Impressió: Indústria Gráfica Domingo S.A.

Era imatge dera trapalha fantástica

Dipòsit legal T-1244/1992
ISBN 84-86542-57-X
1a edició: juny de 1992